CREDO

KATOLSK TIDSKRIFT

Innehåll:

ÅRGÅNG 27 N:R 2 · 1946

BRYNOLF ALGOTSSONS SAMLADE DIKTVERK.

Den svenska medeltiden har sex stora författarnamn: Petrus av Gotland, Birgitta av Vadstena, biskop Brynolf av Skara, biskop Nikolaus av Linköping, ärkebiskop Birger av Uppsala och biskop Tomas av Strängnäs. Petrus' insats i vår vitterhets hävder utgöres av biografien över Kristina av Stommeln, Birgittas av Uppenbarelserna, Tomas' av visan om Engelbrekt och friheten, Brynolfs, Nikolaus' och Birgers av liturgiska rimofficier. Alla dessa verk äro av den halten, att de skulle vara prydnader för vilken litterär storhetstid som helst. Minst kända för den moderna svenska allmänheten äro numera officierna. Goda moderna editioner saknas i allmänhet. De delar av vår inhemska liturgiska litteratur, som äro versifierade (hymner, antifoner, responsorier och sekvenser), ha utgivits i Klemmings *Latinska sånger, fordom använda i svenska kyrkor*, och i *Analecta hymnica*, men för att studera officierna i deras fullständiga skick — alltså även med prosaiska partier (böner och läsningar) — får man, om man ej vill anlita den på flera punkter onöjaktiga *Scriptores rerum suecicarum*, vars andra band (tryckt 1828) innehåller några av våra helgonofficier, gå tillbaka till de medeltida böckerna och handskrifterna, vilket ju endast är möjligt för tränade forskare. Översättningar till svenska av denna litteratur ha så gott som helt saknats.[1] *Credo* har velat avhjälpa denna kännbara brist genom en rad editioner och översättningar av våra liturgiska diktverk. Vi ha gjort början med Eriksofficiet (maj 1945) och Brynolfsofficiet (mars 1946). Med S:t Ansgars, S:t Botvids och S:ta Birgittas officier vilja vi senare presentera verk av biskoparna Birger Gregersson och Nikolaus Hermansson för vår läsekrets. Decembernumret 1945 innehöll en tolkning av biskop Brynolfs officium för Törnekronans fest. Vänner till översättaren påpekade olägenheten av att originaltexterna ej samtidigt publicerades, och detta gav honom idén att gottgöra misstaget genom en fullständig edition av Brynolfs diktverk

[1] I *Latinska sånger fordom använda i svenska kyrkor, i urval öfvers. af* C. W. Skarstedt, samt i *Linköpings stifts julbok* 1929 ingå översättningar av Ansgarsofficiets poetiska partier.

med jämnlöpande svensk tolkning. Det är denna edition, som nu ser dagens ljus.

Brynolf Algotsson är Västergötlands störste son och störste skald. Han är också dess beatificerade skyddspatron. Hans festdag har firats som en av kyrkoårets största, och bilder av honom pryda ännu altarskåpen i västgötska och värmländska kyrkor.[1a] I detta sammanhang intresserar främst hans diktargärning. Denna skulle kunna tjäna som ämne för en litteraturhistorisk monografi. Brynolfs beroende av utländska förebilder, hans litterära skolning, hans versteknik och bildspråk skulle behöva utredas av en specialforskare. Vi få här nöja oss med att fastslå, att han är en av vårt lands stora skalder, att hans produktion betecknade en nyhet i det dåtida Sverige och att den uppbäres både av nationellt patos och religiös innerlighet.

Vid 1200-talets mitt var Sveriges kyrkliga organisation slutförd. Med undantag för Norrland och Finland var sockenindelningen helt fullbordad. Domkapitlen hade trätt i verksamhet. Vid biskopsstädernas skolor fingo de blivande prästerna sin utbildning. En ny våg av andligt liv kom med dominikanerna, vilkas insatser på bildningens område knappast kunna överskattas. Man kan säga, att den svenska kyrkan först med dem börjar bli litterärt skapande. 1200-talets predikarebröder ha riktat vår litteratur med sådana skatter som Fornsvenska legendariet, Kristinabiografien och Eriksmiraklerna. Ehuru vårt gudstjänstliv säkerligen stod på en hög nivå, framför allt i domkyrkorna, fanns dock knappast någon inhemsk religiös poesi. En Botvidssekvens samt två hymner och en sekvens till S:t Sigfrid utgöra i varje fall de enda bevarade resterna av den äldre svenska medeltidens tillskott till den allmänneliga kyrkans sångskatt.

På 1270-talet återvände emellertid den unge Brynolf Algotsson från sina studier i Paris för att snart taga Skara biskopsstol i besittning. Han hade i den franska lärdomsstaden tillägnat sig dåtidens högsta kyrkliga kultur och stiftat bekantskap med den liturgiska diktning, som då blomstrade på kontinenten. Denna diktkonst överflyttade han nu till västgötsk mark. Frukten av hans poetiska och musikaliska kunnande blev fyra officier. I dåtidens poesifattiga Sverige betecknar Brynolfs latindiktning den frambrytande våren; man kan jämföra den med den av honom själv besjungna kristna vårgrönska, som på 1000-talet spirade fram i det hedniska vinterlandet. Äran av att ha introducerat rimofficiets konstform i vårt land får han dock dela med de dominikaner i Uppsverige, vilka ungefär samtidigt sammanställde Eriksofficiet.

Man kan ej misstaga sig på den lokalpatriotiska hänförelse, som genomströmmar dessa diktverk. Västgöten jublar i lovlig stolthet, då han går att

[1a] En uppsats om S:t Brynolfs ikonografi är avsedd att publiceras i *Fornvännen*.

besjunga sitt landskaps skyddshelgon, den saliga Helena av Skövde, eller hugfästa ankomsten av en Kristi törntagg till Lödöse. I Eskilsofficiet gör han sig till tolk för sörmlänningens glädje åt sin helgonbiskop, S:t Eskil av Strängnäs. Det är värt att framhålla, vilken oerhört nationell prägel alla våra liturgiska officier äga. Trots det främmande, internationella tungomålet, latinet, äro dessa diktverk på sätt och vis mera fosterländska än vad den evangeliska psalmlyriken någonsin kunnat eller velat bliva. De hylla stiftens äldsta historiska minnesmärken, de resa äreminnen över landets största män och kvinnor, de prisa hembygdens heliga platser. Landets historia blir i denna poesi helig historia: historien om Guds verk i de svenska helgonen. Och helgonen framställas som representanter icke blott för det svenska i allmänhet, utan även för det västgötska, det sörmländska, det uppländska, det värendska o. s. v. Det är icke blott landet utan även landskapet som uppstämmer jubelsånger över sina barns helgonära. Sigfrid är både *pater Sueciæ* och *Werendiæ pastor et patronus*, Birgitta både *decor regni Sueciæ* och *pax et decus Ostgotiæ*. *Lauda Christum, plebs Sueuica,* heter det, men även *Novum fac tripudium natio Westgota, Lætetur Sudermannia, Gaudeat eximiis Upsalia magnificata, Gaude plebs Finnonica.* Med vilken fröjd ha icke dessa prästerliga skalder inflätat sin hembygds välljudande namn i den latinska versen! Denna Sveriges första medvetna litteratur ger uttryck åt *provinsens* patriotism. Man kan lätt föreställa sig med vilken nationell ambition Brynolf måste ha diktat. Hans landskaps, hans stifts, hans lands stora minnen voro ännu obesjungna. Kyrkor, gravar och folksägner bevarade de heliga minnena, men ingen sångare hade ännu uppenbarat sig. Den fromma änkan Helena, som lyst genom under i Götene och Skövde, var obesjungen, likaså martyrbiskopen, som vilade i Eskilstuna johanniterkyrka. Den litterära situationen kan karakteriseras med några rader av Franzén:

> Tusen tavlor våra hävder gömma:
> ingen skald dem vecklar opp.

Brynolf känner sig ha en mission att fylla. Av entusiastisk kärlek till sitt Västergötland och sitt Sverige griper han sig verket an. Den lilla katedralstaden Skara blir en litterär medelpunkt. Linköping, Vadstena, Åbo, Västerås, Växjö ta snart upp tävlingskampen och bli nya härdar för religiös lyrik.

Det religiösa värdet av Brynolfs och våra andra latinskalders officier torde ligga i öppen dag. Officiet för Törnekronans fest t. ex. är genomandat av den innerligaste passionsfromhet. Var och en, som med eftertanke läser dessa diktverk, måste erfara rik uppbyggelse och andlig lyftning. Legender och strofer ställa efterföljansvärda ideal för den kristnes

ögon: heliga biskopar, martyrer och änkor. Den stridande kyrkan på jorden känner härigenom starkare sitt samband med den triumferande kyrkan i himmelen. Officieskaldernas språk är genomvävt av bibliska bilder och uttryckssätt. Vändningar från den Heliga Skrift möta oupphörligen. Landets egna heliga män och kvinnor jämföras med Israels hjältar och hjältinnor. Det bibliska och det svenska ha i dessa katolska diktverk ingått en underbar förening.

Man vet ej, i vilken ordningsföljd Brynolfs diktverk tillkommit. Om 1400-talets tradition är riktig, att Helenaofficiet skrevs för att inlösa ett löfte, som givits under flykten från Magnus Ladulås' hantlangare, bör det väl ha författats kort efter 1288.[2] Törnekronans officium har tillkommit med anledning av att en tagg ur Kristi törnekrona år 1304 kom till Lödöse såsom en gåva från Norges konung. Avfattningstiden för Eskils- och Mariaofficierna är omöjlig att närmare bestämma. Till Brynolfs skönlitterära produktion ha även förts de rimmade partier, som äro karakteristiska för Skarabreviariets Sigfridsofficium; de uppvisa så stora likheter med de övriga officierna beträffande strofformer och fraseologi, att man gärna vill tillskriva dem samme författare. Denna Sigfridsdikt återfinnes förutom i Skarabreviariet även i Codex Laurentii Odonis, som tydligen velat samla alla förefintliga liturgiska texter för Sigfridsdagen. Antifonen till Magnificat har där en fullständigare form, och denna ha vi nyttjat i vår edition.

Törnekronans officium och Jungfru Marias lördagsofficium ha här återgivits efter Skarabreviariet. Helenaofficiet förekommer i samma form i Codex Laurentii Odonis och i Skarabreviariet, med den skillnaden, att den senare källan har fem vesperantifoner, som den förra saknar, och att lektierna i det tryckta officiet äro mycket kortare: dess sex första lektier motsvara lektie 1 och hälften av lektie 2 (fram till meningen Sane et in villa) i Codex Laurentii Odonis; återstoden av legenden, som i handskriften är lektier för själva festdagen, är i det tryckta breviariet lektier för oktaven. Lektie 7—9 utgöras i båda källorna av en homilia. Vi ha följt den handskrivna versionen, med komplettering av de vesperantifoner, som denna saknar. Likartat är förhållandet mellan de versioner av Eskilsofficiet, som innehållas i Strängnäsbreviariet och Codex Laurentii Odonis. Läsning 1—6 i Strängnäsbreviariet motsvara sålunda läsning 1 i Codex Laurentii Odonis. Fortsättningen av legenden, läsning 2—6 i Codex Laurentii Odonis, ingår i det tryckta breviariet som läsningar för oktaven. Läsning 7—9 utgöras i båda urkunderna av en homilia. Vidare är hymnordningen olika, men härom mera sedan. Även beträffande Eskilsofficiet ha vi följt versionen i Codex Laurentii Odonis, med komplettering av de

[2] Lundén: *Sankta Helena av Skövde*, *Credo* 1944, s. 168.

fem antifoner i första vespern, som endast förekomma i det tryckta breviariet. De tryckta breviariernas legendversioner ha dessutom några obetydliga avvikelser från handskriftens beträffande ordalydelsen.

Allelujaverser och sekvenser ha meddelats efter våra missaler. Såsom tidigare framhållits, är det ovisst, vilken av de båda sekvenserna för Törnekronans mässa som är Brynolfs verk.[3]

De texter ur Bibeln och kyrkofäderna — psalmer, cantica och homilior —, som ingå i officierna, ha här utelämnats. Vid Helena-, Eskils- och Mariaofficiernas första vesper ha, enligt uppgift ur Skara- och Strängnäsbreviarierna, de fem laudatepsalmerna, d. v. s. ps. 112, 116, 145, 146 och 147, sjungits (»super omnia laudate»). Att man vid högre festers vespergudstjänster använde dessa psalmer, är ett vittnesbörd om vår liturgis starka beroende av dominikanliturgien. — Medeltidslatinet har, som alltid i våra editioner av liturgiska texter, återgivits med normaliserad stavning.

[3] Lundén: *Sankt Brynolf, biskop av Skara I*, *Credo* 1945, s. 211. — I *Script. rer. suec.* II: 1, s. 391 ff, återfinnes Eskilslegenden enligt Strängnäs- och Skarabreviarierna samt Eskilsofficiets poetiska partier enligt Skarabreviariet. I *Script. rer. suec.* III: 2, s. 135 ff, är Helenalegenden avtryckt efter Codex Laurentii Odonis. Klemmings samling *Latinska sånger* återger de poetiska partierna av alla Brynolfs officier: Eskilsofficiet I, s. 103 ff; Helenaofficiet I, s. 115 ff; Sigfridsfragmentet I, s. 161 ff; Törnekroneofficiet II, s. 94 ff; Mariaofficiet II, s. 114, 113 ff. Sistnämnda officium är där mycket bristfälligt återgivet. Även *Analecta hymnica* har dessa poetiska partier: V, s. 42 ff, 72 ff; XXVI, s. 13 ff, 90 ff; XXVIII, s. 186; XLII, s. 199 f, 216; XLIII, s. 25, 130 f, 168 f; LIV, s. 207 ff. Schück har avtryckt Törnekronans officium i *Samlaren* 1918, s. 31 ff. — Om helgonen Helena och Eskil se översättarens uppsatser i *Credo* 1944 och i *Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria* XXXVII, 1944.

HELENAOFFICIET.

FÖRSTA VESPERN.

Antifoner.

O clemens Helena,
tibi sunt data gaudia plena.

O milda Helena, dig har givits rika fröjder.

O clemens Helena,
jam sedes in amœna.

O milda Helena, nu dväljes du i paradiset.

O clemens Helena,
te gens collaudat egena.

O milda Helena, dig berömmer det fattiga folket.

Fac, clemens Helena,
quod cesset debita pœna.

Giv, milda Helena, att vi slippa det välförtjänta straffet.

O clemens Helena,
nos duc ad regna serena.

O milda Helena, för oss till det ljusa himmelriket.

Hymn.

Felix parens Westgotia,
gaudens plaude, multiplica
pro tuæ prolis gloria
devota laudum cantica.

O Västergötland, prisa Gud
med fromma bönehymners ljud,
och klappa händer fröjdefull
allt för din dotters äras skull!

Helena martyr hodie
carnis abjecto pondere,
cælestis aulam curiæ
scandit de mundi carcere.

I dag Helena kastat har
den köttets boja, som hon bar.
Från jordens fängsel har hon gått
till evig fröjd hos himlens drott.

Claris orta parentibus,
nobilitatem generis
bonis ornare moribus
cœpit ab annis teneris.

Förnäm var hennes släkt och from.
Från barndom och till ålderdom
med allsköns dygder hon sin ätt
förökad glans och heder gett.

Post maritale vinculum
Deo se totam dedicans,
salutis fit spectaculum,
exemplis, signis emicans.

Och sedan hennes man var död,
åt Gud sitt hela liv hon bjöd.
Med undrets och exemplets makt
om frälsningen hon vittne bragt.

Deus, creator omnium,
te poscimus terrigenæ,
ut nos ad cæli gaudium
prece perducas Helenæ.

O Gud, vår Far och Skapare,
vi jordevandrare dig be:
beskär oss salighetens lön
på din martyr Helenas bön.

Antifon till Magnificat.

Salve, decus patriæ,
martyr Deo grata,
ad laudem Westgotiæ
cælitus donata,

Hell dig, Guds martyr! Ditt pris
ljude när och fjärran!
Du till Västergötlands lov
givits oss av Herran.

coram Rege gloriæ
digne jam locata,
esto regni Sueciæ
mitis advocata.

Inför Guds, den Högstes, tron
vistas du med ära.
Bed för Sveriges land och folk,
du vår skyddsfru kära.

Kollektbön.

Largire nobis, quæsumus, clementissime Deus, intercessione beatæ Helenæ martyris tuæ veniam omnium peccatorum, ut quos ejus concedis sollemniis gloriari, da ejus precibus gloriosis cælitus sublimari. Per Dominum nostrum.

Vi bedja dig, mildaste Gud, förläna oss på din heliga martyr Helenas förbön förlåtelse för alla våra synder, på det att de, åt vilka du på hennes åminnelsedag skänker festens glädje, genom hennes ärorika förböner måtte undfå hjälp från ovan. Genom vår Herre.

MATUTINEN.

Invitatorium.

Assunt Helenæ sollemnia.
Virgo mater jubilet ecclesia.

Helenas högtid är inne.
Kyrkan, jungfru och moder, må jubla.

FÖRSTA NOKTURNEN.

Antifoner.

Postquam hiems transiit
infidelitatis,
in hac terra prodiit
rosa venustatis.

Otrons vinter svunnit har.
Vårens blomprakt spirar,
och en ros så underbar
nu vårt rike sirar.

Stella novæ gratiæ,
novæ claritatis,
illuxit Westgotiæ
signis demonstratis.

Stjärna utav osedd prakt
nådens nyhet bådar.
Den bestrålar västgötsk trakt.
Man dess under skådar.

Postquam fides patriæ
fines illustravit,
stella miræ gratiæ
statim radiavit.

När den kristna tron nått fram
till vårt rikes gränser,
se vi snart, hur undersam
nådens stjärna glänser.

Läsning 1.

Postquam hiems infidelitatis transiit, imber persecutionis abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Inter quos beata Helena velut nardus odorifera prodiit, fama bonorum operum redolens et igne divini amoris fragrans. Hæc velut stella splendida et matutina in principio novellæ fidei exorta est, exemplo radians, signis coruscans, quorum plurima per negligentiam suppressa, ingratitudinis proles oblivio sub

Sedan otrons vinter förgått och förföljelsens regnskurar upphört, visade sig blomster i vårt land. Bland dessa framträdde den saliga Helena såsom en doftande nardus, välluktande av de goda gärningarnas rykte och doftande av den gudomliga kärlekens rökelse. Hon uppträdde som en lysande morgonstjärna vid den nya trons begynnelse, strålande genom sitt exempel och genom sina undergärningar, av vilka

silentio sepelivit, quæ stili non fuerunt officio signata. Verum ne sacrorum actuum ejus exempla sub modio silentii diutius occultentur, aliqua de vita ejus inclita et obitu glorioso, necnon et virtutum prodigiis, quibus divina largiente clementia claruit, humili stilo perstringimus, quatenus in laudem Dei audentium animi excitentur. Hæc de nobilibus parentibus edita, ut Susanna quondam in lege et justificationibus Domini erudita est. Cum autem annorum nubilium attigisset habitudinem secundum morem terræ viro traditur, quem ut Sara uxor Tobiæ cum timore Dei suscipere consensit. Contulit ei Deus fecunditatem Liæ, sed Rachel decorem et venustatem, ut ipsa species corporis simulacrum esset mentis. Ipsa velut Esther omnium oculis gratiosa, generis sui nobilitatem morum honestate decoravit.

många genom försumlighet blivit oss undanhållna, i det att glömskan, otacksamhetens dotter, i tystnad begravt dem, vilka icke upptecknats i skrift. Men på det att hennes heliga handlingars exempel icke längre måtte döljas under tystnadens skäppa, vilja vi i ödmjuk stil berätta något om hennes frejdade liv och ärorika död samt om de kraftgärningar, genom vilka hon lyst tack vare Guds rika mildhet, så att åhörarnas själar måtte uppeggas till Guds lov. Hon var född av högättade föräldrar och uppfostrades, liksom fordom Susanna, i Herrens lag och rätter. När hon blivit giftasvuxen överlämnades hon enligt landets sed åt en man, vilken hon, liksom Tobias' hustru Sara, gudfruktigt samtyckte att äkta. Gud beskärde henne Leas fruktsamhet och Rakels skönhet, så att hennes kropps daning var en bild av själens. Liksom Ester var hon behaglig för allas ögon och smyckade sin ädla börd med sedlig renhet.

Responsorium.

Lætare fidelium
contio devota,
novum fac tripudium
natio Westgota.
Helenæ martyrium
laudet mundi rota,
V. cujus per mundum
clarent miracula nota.

Må de trognas fromma kör
fröjdas och lovprisa!
Västergötland stämme upp
nygjord jubelvisa!
Vår Helena överallt
nu är ryktbar vorden.
V. Undren, som ske genom denna martyr,
äro kända kring jorden.

Läsning 2.

Tandem cum mortuo marito ad iterandum thalamum ætas et opes eam vocarent, elegit magis spiritualibus nuptiis Deo copulari, quam carnalibus nuptiis subjici, quæ a lætitia semper incipiunt et ad finem cum luctu tendunt. Igitur soluta a vinculo maritali laboriosam viduitatis aream terens, Judith in se sanctam mulierem repræsentavit, instar cujus jejuniis et orationibus Domino serviebat. Ostium suum ut sancti Job viatori patuit, et de velleribus ovium suarum calefactus est pauper. Insuper dilexit decorem domus Dei et zelus domus Dei sic ei inerat, quod mag-

När hennes man omsider dött och såväl hennes ålder som hennes förmögenhet manade henne att ingå ett nytt äktenskap, föredrog hon att i ett andligt äktenskap förenas med Gud än att underkasta sig en köttslig förening, vilken ju alltid börjar med glädje men på sistone leder till gråt. Löst från äktenskapets band trädde hon alltså änkeståndets mödosamma stig, efterliknade den heliga kvinnan Judit och tjänade liksom denna Herren med fastor och böner. Hennes port stod liksom den helige Jobs öppen för den vägfarande, och den fattige värmdes av ullen från hennes

nam partem ecclesiæ Sködwe, ubi nunc corpus ejus sacrum requiescit, de impendiis propriis fabricavit. Sane et in villa, quæ vocatur Götene, tale vidit somnium præsagium futurorum. Videbatur ei, quod ecclesia illius loci simul cum ipsa existente in ea ad Sködwe transvolaret. Cujus somnii divina revelatione hanc dixit esse interpretationem, quod Götene moritura sed Sködwe foret sepelienda, sicut rei postmodum probavit eventus. Ceterum cum porticus illa quæ est inter turrim et ecclesiam Sködwe fabricaretur, quibusdam sciscitantibus, ad quid interstitium illud fieret, ita respondit: Dabit vobis Deus aliquem sanctum, cujus corpus et reliquiæ poterunt hic decenter collocari. Quod de se tamquam de alio dixisse perpenditur, quia in eodem loco post passionem suam ejus venerabile corpus situm est. Ex quibus manifeste dinoscitur, eam cum Debora et Holda, etiam prophetiæ spiritu claruisse.

får. Dessutom älskade hon att se Guds hus skönt och nitälskade så för Guds hus, att hon på egen bekostnad lät bygga en stor del av Skövde kyrka, där nu hennes heliga kropp vilar. Hon såg i Götene by följande drömsyn, vilken förutsade framtiden. Det tycktes henne, som om kyrkan på denna plats tillsammans med henne själv, stående i kyrkan, flög över till Skövde. Hon tolkade genom gudomlig uppenbarelse denna drömsyn så, att hon skulle dö i Götene men begravas i Skövde, vilket också sedan inträffade. Och då den förhall, som är mellan tornet och långhuset i Skövde kyrka, höll på att byggas, och några frågade, vartill detta mellanrum skulle vara, svarade hon: »Gud skall giva eder något helgon, vars kropp och reliker passande kunna läggas här.» Detta sade hon tydligen om sig själv, liksom vore det om en annan, ty på detta ställe lades hennes vördnadsvärda kropp efter hennes lidande. Av detta framgår uppenbart, att hon liksom Debora och Hulda även ägt profetians ande.

Responsorium.

Hæc est Judith similis
vitæ sanctitate,
Esther non dissimilis
vultus venustate,
verbis, factis humilis,
ardens caritate,
V. Lucens lucerna
per terræ climata late.

Hon i dygd och helighet
Judit själv upphinner.
Uti fägring och behag
hon om Ester minner.
Hon i sitt ödmjuka bröst
kärlekslågan hyser.
V. Ja, en lampa hon är,
som vida kring bygderna lyser.

Läsning 3.

Sed hostis antiquus considerans oracula sanctorum construi, fana et delubra subverti lucosque succidi in quibus dudum insana infidelium multitudo sacrificiis sacrilegis insudabat, cultui divino, quem per eam augeri vidit, invidit. Quamobrem lucernam in domo Dei tam clare lucentem, per iniquorum manus exstinguere moliebatur. Accidit igitur, ut quidam nobilis filiam beatæ Helenæ matrimonio sibi copulatam nimis exosam habens, frequenter

Men då den gamle fienden såg, att de heligas kyrkor uppbyggdes men att hednatemplen nedrevos och de lunder nedhöggos, varest de otrognas dåraktiga hop förut framburit offer åt avgudarna, avundades han den heliga gudsdyrkan, som han såg befrämjas genom henne. Därför ansträngde han sig att genom de ondas händer utsläcka den lampa, som brann så klart i Guds hus. Det hände alltså, att en förnäm man, som var gift med den heliga

verbis et verberibus lacesseret. Servi autem de familia contumelias dominæ suæ injuste illatas moleste ferentes, tetenderunt eidem domino insidias et eum occiderunt. Propinqui igitur occisi pro nihilo duxerunt mittere manus ultrices in servos illos, et admissum crimen famulæ Dei impingentes, ipsam consciam et machinatricem fusi sanguinis fuisse dixerunt. Extunc facti sunt ei hostes inexorabiles, et tribulationes multas et malas ab eis perpessa est. Sed quia plerumque hi, quos jam perfectos estimant homines, in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent; sic sæpe et nos imperiti homines necdum perfecte sculpta sigilla conspicimus et jam quasi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex considerat et limat, laudari jam audit, et tamen ea tundere meliorando non desinit. Ideo Dominus famulam suam tunsionibus persecutionum perfectiorem fecit. Cœpit namque inde quotidianis incrementis in amorem sui Conditoris succrescere, et ad gaudium et pacem cælestis patriæ anhelare.

Helenas dotter, bittert hatade sin hustru och ständigt plågade henne med hårda ord och slag. Men husets tjänare harmades över den skymf, som deras härskarinna orättvist fick lida, lade sig i försåt för sin husbonde och dödade honom. Den dräptes anförvanter ansågo det då för intet att lägga hämnande händer på dessa tjänare, utan de tillvitade Guds tjänarinna, det begångna brottet och sade, att hon varit medveten om blodsutgjutelsen, ja anstiftarinna därav. Från den stunden blevo de obevekliga fiender till henne, och hon måste utstå många och svåra hemsökelser från deras sida. Ofta hava de, vilka av människorna anses fullkomliga, i den högste konstnärens ögon någon brist. Så kunna ock vi okunniga betrakta ännu icke fulländade skulpturer och prisa dem, som om de redan vore färdiga. Men konstnären granskar dem fortfarande och finslipar dem; han hör, att de berömmas men upphör icke att hamra på dem och förbättra dem. Sålunda gjorde Herren sin tjänarinna fullkomligare genom förföljelsernas hammarslag. Hon började nämligen nu att dagligen alltmera älska sin Skapare och trängta efter det himmelska fäderneslandets glädje och frid.

Responsorium.

Carnalis connubii
vinculo soluta,
a labe contagii
carnis impolluta,
quasi monasterii
jugo substituta,
V. est sanctas viduas
sancte vivendo secuta.

När ur äktenskapets band
hon befriad blivit,
vart förbund av köttsligt slag
hon sitt nej har givit.
Hennes stränga fromhet bär
klostertuktens stämpel.
V. Uti sin levnad hon följt
de heliga änkors exempel.

ANDRA NOKTURNEN.

Antifoner.

Hæc est Judith vidua,
victrix Holofernis,
in certando strenua,
dedita supernis.

Judit, Holofernes' skräck,
hon till mönster tager.
Med hängiven håg och käck
i Guds strid hon drager.

Ministris ecclesiæ
sedule servivit,
egenos quotidie
pavit et vestivit.

Plane probat meritum
hujus matris piæ,
nam ut Holda spiritum
gessit prophetiæ.

Kyrkans män hon vördnadsfullt
trägen tjänst bevisar,
och de fattiga hon hult
kläder och bespisar.

Denna fromma moders kraft
och förtjänst vi lova.
Liksom Hulda har hon haft
profetians gåva.

Läsning 4.

Verum quia tutius est ursæ sævienti raptis catulis occurrere, quam viro confidenti in stultitia sua, ut igitur locum daret iræ, misit Deus in mentem suam, visumque est ei bonum pergere et visitare loca sanctorum. Laborem igitur non abhorruit, sed femineæ cogitationi masculinum animum inserens ad videndum sepulcrum et locum passionis Domini, ut quondam gloriosa Constantini mater Helena, Jerosolymam petiit, causam suam divino commendans examini. Peragrata igitur regione illa et pluribus aliis locis, ubi sanctorum reliquiæ in veneratione habebantur, cum in Domino confidens et nullius occursum expavescens, ad propria reversa fuisset, hostes ejus in malitia pertinaces et indurati captabant in animam justæ, sanguini innocenti insidiantes. Ipsa autem bonitatis et pacis filia, innocentiæ alumna sciens, quod patientia opus perfectum haberet, benefecit his, qui oderunt eam, et oravit pro persequentibus et calumniantibus se, certissima de hoc, quod persecutores sui sibi coronam fabricarent in cælis. Porro cum legitime certasset, placuit Domino agonistam suam strenuam de carcere carnis educere, et ut gloriosius eam coronaret, iniquorum gladiis, martyrio, quod eatenus apud nos rarum fuit, occumbere permisit. Quadam enim die, dum pro indulgentiis iret ad consecrationem ecclesiæ de Götene, quidam de adversariis suis funestis in eam insilierunt, et diris in eam impressis vulneribus, satiato ense justæ sanguine, velut ovem innocentem spiritu superna petente ipsam dimiserunt occisam. Occubuit autem calendas Augusti[4]

Men emedan det är tryggare att möta en björninna, som rasar över förlusten av sina ungar, än en man, som förhärdats i sin dårskap, så ingav Gud henne det beslutet att giva rum för vreden och vallfärda till de heliga orterna. Hon ryste alltså ej tillbaka för mödan utan lät sitt kvinnohjärta livas av manligt mod: hon begav sig, liksom fordom Konstantins ärorika moder Helena, till Jerusalem för att se Herrens grav och lidandes plats, och anförtrodde sin sak åt Guds prövning. Hon genomströvade denna trakt och flera andra ställen, där helgons reliker vördades. När hon nu, i förtröstan på Herren och utan att bäva för någon, återvände hem, traktade hennes fiender, hårdnackade och förhärdade i sin ondska, efter den rättfärdigas liv och lade försåt för oskyldigt blod. Men hon, godhetens och fridsamhetens dotter och oskuldens skötebarn, visste, att tålamod kan göra ett gott verk; hon gjorde väl emot dem, som hatade henne, och bad för dem, som förföljde och smädade henne, i det hon var säker på att hennes förföljare skulle bereda henne en krona i himmelen. När hon kämpat tappert ännu en tid, behagade det Herren att befria sin trägna kämpe ur köttets fängelse, och för att kröna henne ännu ärofullare, tillstadde han, att hon genom martyriet dukade under för de orättfärdigas svärd, vilket varit sällsynt hos oss. Ty en dag, då hon för att vinna avlat vandrade till invigningen av Götene kyrka, kastade sig några av hennes eländiga motståndare över henne, tillfogade henne grymma sår, mättade svärdet i den rätt-

[4] I Brev. Scar.: III kalendas Augusti circa annos Domini. (Årtalet är utelämnat.)

de bello migrans ad pacem, quæ exsuperat omnem sensum.

färdigas blod och läto henne ligga där död såsom ett oskyldigt får, medan hennes ande steg mot höjden. Hon dödades den första augusti och flyttade så från striden till den frid, som övergår allt förstånd.

Responsorium.

Offert se discrimini
viarum perfecta,
ad sepulcrum Domini
peregre profecta,
ipsius examini
committens objecta.
V. Non cedens homini
constans redit ad sua tecta.

Vägens längd och farlighet
henne ej förfärar.
Med en vallfärd till hans grav
hon Vår Herre ärar.
Tryggt hon anförtror sin sak
åt hans visa prövning.
V. Utan att frukta reser hon hem
från sin heliga övning.

Läsning 5.

Fracto alabastro sacrati corporis sui, vis unguenti fragravit. Nam post mortem ejus, in multiplicandis miraculis divina potentia per ejus merita non destitit. Siquidem die passionis suæ post solis occubitum, transeunte quodam cæco per viam, dum appropinquaret loco passionis ejus, puer qui direxit gressus ejus vidit lumen quasi candelæ ardentis in frutice. Cumque ad jussum cæci diligentius investigaret, unde fulgor ille procederet, invenit in dumo digitum beatæ Helenæ abscisum cum anulo, quem portaverat de terra sancta. Quem præfatus cæcus tangens, cum manum sanguine ejus respersam ad oculos suos reduxisset, illico detersa caligine vetusta lumen recepit. Ceterum cum transferentes corpus suum pausandi gratia in via ad horam substitissent, statim ibi novus fons ebulliit, qui usque in hodiernum diem vocatur fons beatæ Helenæ. Insuper cum corpus ejus sacrum allatum Sködwe super magnam petram in cimiterio lotum fuisset, eadem petra in duas partes scissa est, et illa pars supra quam sanguis stillaverat de vulneribus ejus fluens erigebatur, alia vero super quam non stillaverat sanguis in terra jacebat. Quod divinitus ad honorem martyris factum fuisse perpenditur, ne ultra sanguis ejus humanis pedibus calcaretur. In hoc divina potentia insinuare voluit, quam magna fuit fides mulieris hujus in vita sua.

Sedan hennes heliga kropps alabasterkruka sönderbrutits, doftade den kraftrika smörjelsen. Ty efter hennes död upphörde icke den gudomliga allmakten att genom hennes förtjänster mångdubbla underverken. På hennes dödsdag gick efter solnedgången en blind vägen fram, och då han nalkades platsen för hennes lidande, såg den gosse, som ledde hans steg, hur det lyste liksom av ett brinnande ljus i en buske. När han, på den blindes befallning, noggrannare efterforskade varifrån detta sken kom, fann han i törnbusken den saliga Helenas avhuggna finger jämte den ring, som hon medfört från det heliga landet. När den blinde vidrörde fingret och förde handen, fuktad i hennes blod, upp till sina ögon, skingrades strax det forna töcknet, och han fick sin syn tillbaka. Och när de, som buro bort hennes kropp, stannade en stund på vägen för att vila, vällde där strax en ny källa upp, vilken än i dag kallas den saliga Helenas källa. När sedan hennes heliga kropp blivit förd till Skövde och tvagen över den stora stenen på kyrkogården, rämnade denna sten i två stycken, varvid den del, på vilken blodet droppat från hennes sår, reste sig upp, medan den andra, på vilken blodet icke droppat, blev liggande på marken. Detta skedde tydligen genom gudomlig tillskyndan till martyrens heder, på det att hennes blod icke vidare skulle

Quod siquidem miraculum fides meretur fieri, ut Dominus testatur in evangelio dicens: Si habueris fidem ut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc, et transit. Item lapis ita erectus stetit ibi multis annis, et plura ibidem fiebant miracula, dum locus ille in veneratione debita habebatur.

trampas av människofötter. Härmed ville den gudomliga allmakten tillkännagiva, hur stor denna kvinnas tro varit i hennes liv. Tron förtjänar ju, att det under sker, som Herren bekräftar i evangeliet med orden: »Om I haven tro såsom ett senapskorn, så skolen I kunna säga till detta berg: 'Flytta dig bort härifrån', och det skall flytta sig.» Så stod stenen där upprätt i många år, och flera under skedde där, så länge denna plats hölls i tillbörlig vördnad.

Responsorium.

Helenæ de patria
sancta revertenti
fraudis conflant odia
fraudibus intenti,
sola de malitia
nocent innocenti.
V. Nil obsunt animæ
cælestia regna petenti.

När Helena dragit hem
från det helga landet,
rasar ännu i sitt hat
lömska mördarbandet.
Våld och svek ha väpnat sig
att Guds vän förgöra.
V. Själen, som söker Guds rike, kan dock
ej ondskan förstöra.

Läsning 6.

Quidam etiam a nativitate mutus, cum ad sepulcrum martyris in orationibus et lacrimis perseverasset, datum est ei divinitus expedite locutionis officium, et vetus silentium absolvit novum verbum. Præterea quidam surdus tantæ surditatis sustinebat incommoda, quod nihil auditu perciperet, nisi quis super ejus auribus inclamaret; invocata igitur ab eo martyre, clamosis vocibus aures præbuit, et auditum surdis auribus restauravit. Ceterum quidam leprosus ad sepulcrum martyris allatus, cum lacrimis diutius perseverasset, meritis ejus integre mundatus est. Quidam etiam claudus invocata ope martyris, extensis nervis, erectis tibiis, confortatisque pedibus hilaris et gaudens ad propria repedavit. Ad divinæ etiam laudis accidit præconium, quod quidam latomus ecclesiæ beatæ Helenæ, dum hostibus extractis gladiis inermis et innocens cederetur, implorata ope martyris vulnerari non potuit, sed solis vestibus læsis, quædam vestigia ictuum, instar fili coccinei in cute apparuerunt, ac si illorum ensium acies penitus esset retusa. Cumque idem hostes viderunt se nihil cædendo pro-

En, som varit stum från födelsen och nu framhärdade i böner och tårar vid martyrens grav, återfick genom Guds nåd fullständigt talförmågan, och det nya talet avlöste den forna tystnaden. Vidare var det en döv, som led av en så svår dövhet, att han ej kunde höra något, såframt man icke skrek honom i öronen. När han åkallat martyren, vände hon sitt öra åt hans rop och återgav hörseln åt hans döva öron. Och en spetälsk, som blivit förd till martyrens grav och länge framhärdade där i tårar, renades fullständigt genom hennes förtjänster. Även en halt, som anropat martyrens hjälp, återvände glad och munter hem med sträckta senor, rätade ben och stärkta fötter. Till Guds lov och ära hände det även, att en stenhuggare vid den saliga Helenas kyrka vapenlös och oskyldig flydde för sina med dragna svärd försedda fiender men icke kunde såras, emedan han anropade martyren om hjälp: endast kläderna voro skadade, och i huden syntes några märken, vilka liknade scharlakansröd tråd, efter stötarna, som om spetsarna på dessa svärd varit alldeles slöa. När fien-

ficere, divertentes ab eo, quendam alium mox eis obvium cum eisdem gladiis occiderunt. Revertentes igitur ad prædictum latomum tali cæcitate percussi sunt, quod ipsum licet in eadem domo esset videre non potuerunt. In quo antiquum miraculum precibus Elisei prophetæ quondam factum divinitus renovatum est. Sed quia Deus sanctam suam signis tam evidentibus mirificare dignatus est, procurante felicis recordationis domino Stephano archiepiscopo Upsalensi, dominus Alexander tertius ipsam sanctorum catalogo censuit ascribendam. Omnia autem miracula, quæ usque in præsentem diem per ejus merita facta sunt ad præsens enarrare non possumus. Hæc autem breviter annotata sunt ad astructionem sanctitatis et ædificationem fidelium, ad laudem quoque et gloriam ejus, qui facit mirabila magna solus, cui sit honor et imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen.

derna sågo, att de ingenting uppnådde med att hugga, vände de sig från honom och dräpte strax med samma svärd en annan, som kom emot dem. De vände sig då åter mot nämnde stenhuggare men drabbades då av en sådan blindhet, att de icke kunde se honom, fast han var i samma hus. Härigenom förnyades genom Guds makt det gamla under, som fordom skedde på profeten Elisas böner. Men emedan Gud värdigades förhärliga sitt helgon med så tydliga tecken, så ansåg påven Alexander III, efter gjord anhållan av herr Stefan, ärkebiskop i Uppsala, salig i åminnelse, att hon borde inskrivas i helgonens bok. Men alla de underverk, som genom hennes förtjänster skett ända till denna dag, kunna vi nu icke berätta. Detta har emellertid i korthet upptecknats till fromhetens förökande och de troendes uppbyggelse samt till Dens pris och ära, som ensam gör stora under och vilken tillkommer heder och makt i all evighet. Amen.

Responsorium.

Peracta feliciter
hora passionis,
gaudet æternaliter
cæli digna thronis,
fragrat odor dulciter
ex unguenti donis.
V. Clarent prodigia
sua per fines regionis.

Sedan hon med saligt slut
genomlidit kvalen,
får hon smaka evig fröjd
uti himlasalen.
Sönderbrutet balsamkärl
ljuva dofter sänder.
V. Hennes mirakler, de stråla så skönt
i nordiska länder.

TREDJE NOKTURNEN.

Antifoner.

Hæc est Anna sobria
mater Samuelis
patiensque filia
Sara Raguelis.

Hanna, Samuels moder, lik
hon i dygd vill vara.
Hon på tålamod är rik
liksom Raguels Sara.

Abigail sapiens
in ea revixit,
Deboraque præsciens,
quæ futura dixit.

Abigails kloka vett
i rikt mått hon äger.
På Deboras visa sätt
hon framtiden säger.

Legis Dei studio
fuit ut Susanna,
mentis desiderio
Phanuelis Anna.

Lagen läser hon med flit
liksom förr Susanna;
liknar i sin fromhets nit
profetissan Hanna.

Läsning 7—9.

Homilia av S:t Gregorius över Matth. 12: 46—50.

Responsorium.

Oliva dum premitur,
dulcor eliquatur,
uva calce tunditur,
ut vinum fundatur,
palea concutitur,
ut granum legatur.
V. Helena dum patitur,
animæ cælum reseratur.

Sönderpressad grön oliv
gjuter oljor ljuva.
Ädelt vin har strömmat ut
ifrån krossad druva.
Torra agnar tröskats bort,
innan kornen skördats.
V. Själen går in genom himmelens port,
när kroppen har mördats.

Responsorium.

In cæli rosario
poni rubens rosa
meruit martyrio
martyr gloriosa,
cujus intercessio
quam sit virtuosa,
V. hoc patet indicio,
quod curat membra leprosa.

Vår martyr är lik en ros,
som från frusna marker
omplanteras ärofullt
i Guds rosenparker.
Med sin förböns starka makt
hon vår sjukdom hämmar.
V. Mäktig är hon förvisst,
ty hon botar spetälska lemmar.

Responsorium.

Audi, clemens domina,
preces tuæ gentis,
gaudens inter agmina
curiæ gaudentis.
Sis inter discrimina
vitæ dux præsentis,
V. quæ fueras solita
gemitus relevare dolentis.

Milda fru, med välbehag
folkets bön besvara,
du som bland de glada gläds
uti helgons skara.
I vårt farofyllda liv
var vår ledarinna.
V. Du för vår pina och sorg
förvisso läkdom kan finna.

LAUDES.

Antifoner.

Ad novum præconium
martyris accedit,
quod vir vibrans gladium
ferit et non lædit.

Till martyrens pris det sker,
att det svärd, man svingar,
faller slött och maktlöst ner,
inga skråmor bringar.

Mira lux emicuit
cælitus in dumo,
ostendens, quo jacuit
digitus in humo.

Sällsamt ljus från himlens päll
ned i törnet silar,
visande i dunkel kväll
varest fingret vilar.

Cæcus tangens digitum
martyris abscisum
mox per ejus meritum
est adeptus visum.

När den blinde på sin färd
stympat finger finner,
synen, längtansfullt begärd,
strax han återvinner.

Miram fidem habuit
ut granum sinapis,
quod probat et innuit
elevatus lapis.

Vilken mäktig tro hon haft
allom tydligt röjes,
när igenom blodets kraft
tvagningsstenen höjes.

Claudis gressum tribuit
et surdis auditum,
cæcis lumen præbuit
devote petitum.

Hon åt döva hörseln ger.
Lamas räddning är hon.
När en blind till henne ber,
honom syn beskär hon.

Hymn.

Adest triumphus nobilis,
dies redit lætitiæ,
qua martyr venerabilis
ascendit thronum gloriæ.

Triumfens ädla fest har grytt;
den glada dag är här på nytt,
då vår martyr till himlen gick
och ärans tron bestiga fick.

Thesaurizavit avide
thesauros in cælestibus,
dum opes suas provide
dispersit, dans pauperibus.

Hon samlat, nitisk, from och vis,
klenoder för Guds paradis,
i det hon av sin rikdom strött
åt alla fattiga hon mött.

Jejunans, orans, operans,
carnem domat et afficit,
cælestia desiderans
cum Deo mentem reficit.

Med fasta, bön och arbete
sin kropp hon städse tyglade.
För himlen hennes längtan brann.
I Gud hugsvalelse hon fann.

Signa fecit insignia,
surdis auditum tribuit,
mundans lepræ contagia,
cæcis visum restituit.

Hon underbara tecken gör.
Med hennes hjälp den döve hör.
Hon helar den som spetälsk är.
Den blinde synen hon beskär.

Antifon till Benedictus.

O beata domina,
digne sublimata,
audi pie carmina
tibi decantata,
tua per precamina
diluens peccata
duc ad cæli limina
nos desiderata.

O Helena, helga fru,
upphöjd nu till heder,
hör den sång, man bringar dig,
hör vad fromt man beder:
värdes med din förbön mild
all vår synd utplåna,
och till himmelen oss för,
dit vi alla tråna.

ANDRA VESPERN.

Antifon till Magnificat.

Vale, flos Westgotiæ,
patriæ lucerna,
in via justitiæ
devios guberna,
de valle miseriæ
nos duc ad superna,
ut tecum in requie
vivamus æterna.

Västergötlands ros, farväl,
fosterlandets fackla!
På rättfärdighetens väg
led oss, när vi vackla!
Ifrån jämmerdalens mull
led oss emot höjden,
att med dig vi evigt få
njuta himlafröjden!

Altarskåp i Visnums kyrka, Värmland.

Corpus: Marie kröning. Vänstra flygeln: S:t Petrus, S:t Paulus, S:ta Barbara, S:ta Katarina av Alexandria (?). Högra Flygeln: S:t Brynolf av Skara, S:t Sebastian, helig jungfru, S:ta Helena av Skövde.

Foto: Jönssons Ateljé, Kristinehamn.

MÄSSAN.

Allelujavers.

Helena, Westgotiæ
decus et patrona,
posce nobis hodie
gratiarum dona.

Västergötlands prydnad, du
heliga Helena,
med din bön, o goda fru,
nåd åt oss förläna!

Sekvens.

Voce dulcis melodiæ
veneremur in hac die
Helenæ sollemnia,
quæ post cursus hujus viæ
felix die theoriæ
migrat ad solacia.

Nu berede sig vår tunga
att Helenas ära sjunga
uti helga sångers ljud,
ty på denna högtidsdagen
hon från jorderik blev tagen
och fick flytta hem till Gud.

Hæc Rebecca, flos decoris,
hanc commendat cordis, oris,
morum pudicitia.
Absoluta viri toris
spernit ut Judith amoris
carnalis connubia.

Likt Rebecka, dygdens blomma,
strålar hon i seder fromma,
skön till anletsdrag och själ.
Likt den helga änkan Judit
efter makens död hon bjudit
jordisk kärleksfröjd farväl.

Martham præbet se diei
sed Mariam requiei
contemplando tempore.
Dum non fovet hostes Dei
Jael uxor est Cinæi,
prophetans par Deboræ.

Marta lik, när dagen stundar,
hon i vilans tid begrundar,
likt Maria, Kristi ord.
Hon kan sia som Debora.
Herrens fiender, de svåra,
hon likt Jael slår till jord.

Alabastrum comminutum
fragrans fudit vim virtutum,
ut probant miracula.
Cæcus videt et os mutum
loquitur ad ejus nutum,
cedit lepræ macula.

Balsamkärlet, som man krossar,
med sin ljuva doft förlossar
oss från jämmer, kval och ve.
Med din milda hjälp, Helena,
bliva de spetälska rena
och de blinda seende.

O Sueorum advocata,
posce reis ut sensata
Thecuites gratiam.
Fac ut Esther elevata,
quod gens tua Deo grata
mereatur gloriam.

Du vårt Sveriges hjälparinna,
bistå, likt Tekóas kvinna,
syndar'n med din milda bön!
Ja, som Ester hjälp ditt svaga
folk att Herren Gud behaga
och att vinna segerns lön!

ESKILSOFFICIET.

FÖRSTA VESPERN.

Antifoner.

Laudent Sudermanniæ
pueri Parentem,
in prole Britanniæ
lapsos erigentem.

Sörmlands folk med lovsång klar
må Gud Fader vörda.
Genom Englands son han har
hjälpt de vilseförda.

Confirmavit Dominus
Eskillum pastorem,
quem despexit populus
sequens vastatorem.

Gud till herde för sin flock
har Sankt Eskil korat.
Folket ratar honom dock,
av förhärjar'n dårat.

Fidens in principibus
turba gloriatur,
ruina sculptilibus
juste præparatur.

Hedningar med vilda skrin
hednisk furste ära.
Men idolernas ruin,
templens fall är nära.

Jucunda laudatio
gentis cum decore,
quam pastoris passio
traxit ab errore.

Må vårt folk med lovsång from
giva herden hälsning,
ty från dyster hedendom
gav hans kval oss frälsning.

Portas tuas, Suecia,
præsul confortavit,
dum divina gratia
fidem restauravit.

Biskopen åt Sveriges port
gett den rätta styrkan,
när med Herrens nåd han gjort
oss till barn av Kyrkan.

Hymn.

Jam dies adest celebris,
nova resultant cantica,
quia fugatis tenebris
regnat fides catholica.

En härlig högtidsdag gått in.
Med jubel klinge hymnens ton!
Se, dimmorna och mörkret flytt!
Nu råder den katolska tron.

Gaude, parens Britannia,
de tantæ prolis munere,
exsulta magis, Suecia,
de novo lucis sidere.

Gläds, England, åt din store son
och åt den bragd, han utfört har,
och jubla än mer, Sveriges land,
åt ljusets nya stjärna klar!

Eskillus signis emicat
ritus confutans gentium,
Christum auctorem prædicat
et Salvatorem omnium.

I tecken strålar Eskil skönt.
Avgudatron bekämpar han,
förkunnar Kristus, allas Gud
och allas milde Frälserman.

Verbis, exemplis claruit
saluti studens omnium,
tandem mortem sustinuit
migrans felix ad gaudium.

Med sitt exempel och sitt ord
han omvänt folket, from och vis.
Till sist martyrens död han led,
gick lycklig hem till paradis.

Tibi sit laus et gloria,
Corona triumphantium,
nos Eskilli prece pia
duc ad cæli palatium.

Dig vare pris och ära stor,
o Kriste, helgonskarans drott!
På Eskils fromma bön oss för
till paradisets höga slott!

Antifon till Magnificat.

Eskille, flos præsulum,
pater pietatis,
clericorum speculum,
doctor veritatis,
tuæ replet sæculum
fama sanctitatis,
junge tuum populum
civibus beatis.

Eskil, du vår fader huld,
biskoparnas blomma,
prästers spegel, lärare
uti dygder fromma!
Ryktet om din helighet
skallar högt i tiden.
För ditt folk till helgons ort,
giv det himlafriden!

Kollektbön.

Deus, qui beatum Eskillum pontificem tuum, pro fidei dilatatione martyrium subire voluisti, præsta quæsumus, ut omnes, qui ejus implorant auxilium, petitionis suæ celerem consequantur effectum. Per Dominum nostrum.

Gud, du som velat, att din helige biskop Eskil skulle lida martyrdöden för trons utbredning, förunna, vi bedja dig, att alla, som anropa honom om hjälp, måtte få erfara snabb verkan av hans förbön. Genom vår Herre.

MATUTINEN.

Invitatorium.

Eskilli martyris sollemnia devote celebret ecclesia.

Kyrkan fire fromt martyren Eskils högtid.

Hymn.

Ad laudem sancti præsulis
et venerandi martyris
totis psallamus viribus
hunc invocantes precibus.

Vår helge biskop och martyr
av alla krafter prisa vi
och bedja fromt, att med sin hjälp
han städse måtte stå oss bi.

Eskillus, præsul inclitus,
diebus atque noctibus
flexis oravit genibus
pro perfidis gentilibus.

Båd' dag och natt på böjda knän
i böner biskop Eskil låg.
Han bad för Nordens hednafolk;
för deras frälsning brann hans håg.

Instruxit Sudermanniam,
ut sperneret perfidiam,
et per Christi clementiam
baptismi dedit gratiam.

Att överge avgudatron
han Södermanlands söner lärt,
och genom Kristi mildhet han
dem dopets ljuva nåd beskärt.

Cum prædicaret filium
Mariæ unigenitum,
conversa est ad Dominum
magna turba gentilium.

Han från Marias ende Son
med bud till hednalandet drog.
Omvänt av hans förkunnelse,
allt folket kristen lära tog.

FÖRSTA NOKTURNEN.

Antifoner.

Postquam hiems abiit
infidelitatis,
flos virtutis prodiit
novæ dignitatis.

Otrons vintertid förgår.
Till vårt rikes fromma
doftande av dygder står
nya ärans blomma.

Clamat præco populis
missus a supernis,
ut intersint epulis
Regis sempiterni.

Hör! En härold, sänd från Gud,
för vårt folk förkunnar,
att ett evigt gästabud
himlens drott oss unnar.

Fugat christus Domini
varios errores,
nulli cedens homini
novos docet mores.

Herrens smorde snart gör slut
på den falska läran.
Nya seder lär han ut.
Ingen fruktan bär han.

Läsning 1.

Vinea Domini Sabaoth sancta est ecclesia, quam de Ægypto transtulit, et dextera sua plantavit. Hæc cum palmites suos late per mundum extendisset, adhuc Suecia, regio borealis, perfidiæ torpore frigida et inculta, spinas tantum et tribulos germinavit. Nimirum sicut apostoli olim a Spiritu Sancto vetiti sunt, verbum Dei in Asia prædicare, sic divina providentia a terra illa, donec ibi sciret aliquos esse salvandos, doctorem removit, ne sanctum daretur canibus, et contemptores gravius punirentur. Tandem cum venit tempus miserendi ejus, circa annos Domini octingentos quadraginta quinque, divina miseratione Sanctus Ansgarius, episcopus Bremensis, a Ludovico imperatore ibidem missus, ut bonus agricola verbum Dei seminando, vineam fecit de spineto. Deinde inimico superseminante zizania, vinea illa in amaritudinem conversa, pro uvis fecit labruscas, quia expulso Simone episcopo, a beato Ansgario eis destinato et occiso nepote suo, populus ad opera paganitatis est reversus.

Iterum cum justitiæ radius totaliter vergeret ad occasum, hora quasi undecima, paterfamilias mundi salvator reparare volens vineam suam jam arescentem, doctrinæ salutaris non habentem humorem, mandavit nubibus suis, id est prædicatoribus, ut pluerent super eam imbrem. Unde ipse pietate sua ineffabili misit eis beatum Sigfridum, quasi de cælo translatum. Qui[6] relicta celsitudine dignitatis archiepiscopalis, peregrinus et pauper ad incredulos transiit, ut eis evangelium Christi prædicaret. Deditque peregrinationis suæ comitem individuum, doctorem eximium, beatum Eskillum, de Britannia oriundum, cujus ipse capellanus fuerat[7] et consanguineus. Isti, quasi duo venti calidi et pluviosi, ad partes Sueciæ divinitus adducti, arentia infidelium corda cælestis intelligentiæ fluentis rigabant, cœperuntque ibi rursus rediviva virtutum germina pullulare.

Herren Sebaots vingård är den heliga kyrkan, som han förde ut ur Egypten och planterade med sin högra hand. Medan hon utsträckte sina grenar vida över världen, alstrade ännu Sverige, det nordliga landet, kallt, ouppodlat och försänkt i ondskans dvala, allenast törnen och tistlar. Såsom fordom apostlarna av den Helige Ande förbjödos att förkunna Guds ord i Asien, så höll den gudomliga försynen sin lärare borta från detta land, ända tills den visste, att några där voro värda att frälsas, på det att icke det heliga skulle givas åt hundarna och föraktarna sålunda straffas än värre. När till slut misskundens tid kom, skickades omkring år 845[6] av kejsar Ludvig genom gudomligt förbarmande den helige Ansgar, biskop av Bremen, för att han såsom en god odalman skulle utså Guds ord och göra en vingård av törnesnåren. Sedan sådde ovännen ogräs, och vingården fördärvades och bar blott vilddruvor, ty biskop Simon, som den salige Ansgar utsett åt dem, fördrevs, hans systerson dödades, och folket vände tillbaka till hedendomen.

När nu rättfärdighetens sol alldeles höll på att slockna, ville husfadern, världens Frälsare, liksom i elfte timmen återuppbygga sin redan torra vingård, och eftersom denna saknade den frälsande lärans fuktighet, skickade han sina moln, d. v. s. predikanterna, för att de skulle begjuta den med regn. Så skickade han dem i sin outsägliga godhet den helige Sigfrid, sänd liksom från himmelen. Denne lämnade sin ärkebiskopsvärdighet och for som en fattig främling till de otrogna för att predika Kristi evangelium för dem. Han hade till oskiljaktig följeslagare en utmärkt lärare, den helige Eskil, som var född i Britannien och var hans kaplan och frände. Dessa kommo som två ljumma och regnbärande vindar genom Guds skickelse till Sverige och vattnade de otrognas förtorkade hjärtan med den himmelska visdomens flöden. Dygderna började alltså ånyo spira och knoppas där.

[6] Läs: år 829.

Responsorium.

Olim spinas germinans
terra vastitatis
fit jam rosas generans
hortus voluptatis,
venit dies terminans
noctem vanitatis,
V. dum luxit Sueciæ
lux divinæ pietatis.

Öde bygd, som förr blott ägt
nakna törnesnåren,
strålar nu i rosors prakt
som en park om våren.
Se, den nya dagen gryr;
syndens natt försvinner.
V. Den gudomliga fromhetens ljus
för Sverige upprinner.

Läsning 2.

De gestis autem beati Eskilli felicibus, aliqua curavimus humili stilo litterarum tradere monumentis. Sanctus iste post infantiæ rudimenta, quasi oliva pullulans et cypressus in altitudinem se tollens, contemptis illecebris sæculi[8], se transfudit in amorem Dei, legis divinæ documentis instructus, de fluentis ejus mellifluis avide hausit, unde multis postmodum salutis poculum propinavit. Ipse dum ad virilem pervenisset[9] ætatem, tantum a Deo inspiratus est, ut beati Abrahæ meritis æquaretur, cui dictum est: »Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram,

Om den helige Eskils saliga bragder hava vi velat berätta något i ödmjuk stil. Efter barndomens lärospån sköt denne helige Eskil i höjden liksom ett olivträd och en cypress. Han föraktade världens lockelser och hängav sig åt kärlek till Gud. Undervisad i den gudomliga lagens lärdomar, öste han girigt ur dess honungsflöden och kunde därför sedan räcka frälsningens dryck åt många. När han uppnått mannaåldern, fick han en så gudomlig ingivelse, att han i förtjänster blev jämbördig med den salige Abraham, till vilken det sades: »Gå bort från ditt land och din släkt och

[6] Så Brev. Strengn. Cod. Laur. Od.: Dum.
[7] Så Brev. Strengn. Cod. Laur. Od.: extitit.
[8] sæculi blott i Brev. Strengn.
[9] Cod. Laur. Od.: pervenit.

quam monstravero tibi, et faciam te crescere in gentem magnam.» Et tunc, spretis parentibus et patriæ retinaculis, a Britannia, ubi oriundus extitit, ad regnum Sueciæ perrexit, certus quod quanto longius propter Deum recederet a solo proprio, tanto plus appropinquaret cælo. Crevit in ipso cum annis gratia et justitia cum ætate, et fecit omnia secundum exemplar, quod ei in monte, scilicet Sancto Sigfrido, virtutum speculo, monstratum est, cujus vitæ sanctissimæ esse studuit imitator.

drag till det land, som jag skall visa dig. Och jag skall låta dig växa till ett stort folk.» Han försmådde då fränder och fosterlandets band och kom från sitt fädernesland Britannien till Sverige, säker på att ju längre han för Guds skull avlägsnade sig från sin hembygd, desto närmare himmelen skulle han komma. Med åldern växte nåden och rättfärdigheten i honom, och han gjorde allt enligt det exempel, som visades honom på berget, nämligen Sankt Sigfrid, dygdernas spegel, vars heliga liv han bemödade sig att efterfölja.

Responsorium.

Gaude, felix Suecia,
laudans Salvatorem,
quia de Britannia
tibi dat pastorem,
qui vas plenum gratia,
Christi dans odorem,
V. Erranti tibi sit
divinum dux in amorem.

Sälla Sverige, fröjda dig!
Pris ske alla tider
Frälsar'n, som från England sänt
herden din omsider,
detta nådens käril, som
Kristi vällukt sänder.
V. Han den irrande för
till den himmelska kärlekens länder.

Läsning 3.

Cumque Christi bonus odor esset, sanctitatis ejus fama ad aures regis Ingonis pervenit, qui tunc sceptrum regale in regno Sueciæ tenuit. Sane cum divina providentia voluit, ut lampas tam clare accensa super candelabrum ecclesiæ constituta, multis lumen præberet, consensu omnium eligitur in episcopum Sueciæ, quæ vocatur[10] Nordhanskog, et a beato Sigfrido honorifice consecratur. Postquam autem pontificalis dignitatis solium ascenderat, quasi stella matutina in medio nebulæ, multos amissis vestigiis errantes[11] in invio et non in via, boni exempli et sacræ doctrinæ radio, ad viam patriæ cælestis reduxit. Colebat in eo populus Christum, tamquam jubar solis in montis vertice refulgentem, ad cujus prædicationem eximiam, plurimi fideles, zelo fidei accensi, cœperunt sanctorum oracula construere, fana et delubra subvertere, lucosque succidere, in quibus dudum infideles sacrificiis sacrilegis insudabant. Unde

Emedan Kristi vällukt var god, nådde ryktet om hans helighet fram till konung Inges öron. Denne regerade då i Sverige. Guds försyn ville förvisso, att ett så klart skinande ljus skulle sättas på kyrkans ljusstake och giva ljus åt många, och därför valdes han med allas samtycke till biskop över den del av Sverige, som kallas Nordanskog, och invigdes högtidligen av den helige Sigfrid. När han bestigit biskopsstolen, lyste han som en morgonstjärna mitt i töcknen och återförde genom strålglansen av sitt goda exempel och sin heliga lära många vilsegångna till det himmelska fäderneslandets väg. I honom vördade folket Kristus liksom solens återglans på en bergstopp. Av hans utmärkta förkunnelse upptändes många troende till nit för tron, begynte bygga helgedomar, nedriva avgudatemplen och nedhugga de lunder, vari de otrogna förut framburit hedniska offer. Därför kan man med rätta

[10] quæ vocatur saknas i Cod. Laur. Od.
[11] Cod. Laur. Od.: errantibus.

merito dici potest illud propheticum: »Terra illa inculta facta est quasi hortus voluptatis, pro fanis et delubris, habens jam templum Dei vivi.»

anföra detta ord av profeten: »Denna ouppodlade bygd har blivit lik en ljuvlig örtagård; i stället för avgudatempel äger den nu den levande Gudens helgedom.»

Responsorium.

Lucem reddit nebulæ
stella matutina,
novæ vitam plantulæ
patris dat doctrina,
quæ rigata sedule
lege de divina,
V. cælis electos
mittit flores sine spina.

Morgonsol till dunkel jord
ljusets bud ses bära.
Nysådd trädgård har fått liv
genom faderns lära.
Vattnad utav Herrens lag
omsorgsfullt och ofta,
V. bringar den taggfria rosor fram
och liljor, som dofta.

ANDRA NOKTURNEN.

Antifoner.

Idola colentium
arguit conatus,
pro Christo martyrium
subire paratus.

Han bestraffar, full av mod,
vår avgudadyrkan,
städs' beredd att ge sitt blod
för sin Gud och Kyrkan.

Aures claudunt aspides,
dentibus stridentes,
et in patrem lapides
jaciunt torrentes.

Men vårt öra täppa vi
och likt vilddjur ljunga.
Mot vår far i raseri
stenar grymt vi slunga.

Scelus gentis flebilis
hoc quam sit indignum,
sanguis indelebilis
evidens est signum.

Klippan än ett vittne är
till vad vi förbrutit:
den ett evigt märke bär
av det blod vi gjutit.

Läsning 4.

Hæc autem hostis antiquus videns, et invidens, quod quotidie sua cultura decresceret, et multiplicatis fidelibus ecclesia triumpharet, moliebatur pastoris vitam exstinguere, ut oves gregis dispersæ infernalium morsibus luporum paterent. Denique idem adversarius, cujus anhelitus prunas ardere facit, quosdam perversos, jam retro post Sathanam abire volentes, contra regem Ingonem, fidei defensorem, acri livore inflammavit. Hi videntes sibi sub ipso illicita non licere, collecto exercitu regem in bello victum fugarunt de regno. Post hæc, ad[12] instar populi Israelitici, qui

Men den gamle fienden såg detta, och det förtröt honom, att hans dyrkan dagligen avtog, de trognas antal mångdubblades och att kyrkan triumferade. Han sökte utsläcka herdens liv, så att fåren måtte förskingras och hemfalla åt de underjordiska vargarnas bett. Denne vedersakare, vars andedräkt kommer kolen att glöda, upptände till sist hos några fördärvade män, vilka redan ville återgå till Satan, ett häftigt hat till konung Inge, trons försvarare. När de insågo, att de under dennes regering aldrig skulle få göra det otillåtna, samlade de en krigshär, besegrade

[12] ad blott i Brev. Strengn.

ne essent sub dominio Roboam, ubi erat templum et cultus veri Dei, regem fecerunt sibi Jeroboam, cujus consilio idolatræ effecti, vitulos adoraverunt. Sic isti, abjecto principe christiano, idolatram elegerunt, præficientes sibi in regem Suenonem quendam, impium et indignum decore regio, dictum Blodsven, et merito sic vocatum, quia eos permisit bibere sanguinem animalium simulacris libatum, et vesci idoloticis. His gestis, ut Philistæi, capto Samson, ingressi fanum, Dagon deo suo hostias immolaverunt: similo modo, pugile fidei triumphato, scilicet Ingone rege[13], multitudo infidelium una cum rege suo convenit Strengenes, in loco idolorum, ut immolatis bobus et ovibus, victimas diis suit libarent. Feceruntque ibi grande convivium, ob reverentiam regis et venerationem deorum, de quorum victimis comedebant adipes, et bibebant vinum libaminum, fausta regi novo acclamantes.

konungen och fördrevo honom från riket. Liksom israeliterna icke ville lyda Rehabeam, som höll den sanne Gudens tempel och dyrkan vid makt, utan till konung valde Jerobeam och på hans råd blevo avgudadyrkare och tillbådo kalvar, så utvalde dessa, som avsatt den kristne konungen, en avgudadyrkare och valde till konung en viss Sven, en gudlös man och ovärdig konunganamnet, kallad Blodsven, och med rätta benämnd så, eftersom han tillät dem att dricka blod av de djur, som offrats åt avgudarna, och att äta offerkött. Såsom filistéerna, sedan de tagit Simson till fånga, ingingo i templet för att offra slaktoffer åt sin gud Dagon, så hände det, sedan man triumferat över trons förkämpe konung Inge, att en mängd hedningar sammankommo med sin konung i Strängnäs, på avgudabelätenas ort, för att frambära slaktoffer av oxar och får åt sina gudar. De gjorde där ett väldigt dryckesgille till ära för sin konung och sina avgudar, och av offren åto de fettet och drucko vinet, lyckönskande den nye konungen med ljudliga rop.

Responsorium.

Surgit operarius
pervigil in messe,
non ut mercenarius
cupiens præesse,
sed sicut eximius
pastor vult prodesse,
V. sanguine defendens
salvum numerum gregis esse.

Till de mogna skördefält
ivrigt han beger sig.
Som den lejde vallaren
aldrig han beter sig.
Nej, han är en god och vis
herde för sin skara,
V. och med sitt blod han vill
vart får uti hjorden försvara.

Läsning 5.

Tempore illo episcopus apud ecclesiam Fors residens, his rumoribus auditis, fortis zelotes, velut alter Elias, qui in diebus suis non pertimuit principem, indutus lorica justitiæ, protectus scuto fidei et accepto gladio Spiritus, quod est verbum Dei, cum clericis suis et paucis aliis ad idolatras accessit. Intrepidus itaque in medio stans,

Vid den tiden residerade biskopen vid Fors' kyrka. Sedan han hört vad som försiggick, begav han sig med sina präster och några få andra på väg emot avgudadyrkarna, fylld av stark nitälskan, lik en annan Elias (vilken på sin tid icke fruktade konungen), klädd i rättfärdighetens pansar, skyddad av trons sköld och väpnad

[13] i Cod. Laur. Od.: fidei pugile Ingone triumphato.

prædicando arguit ipsos, quod obliti Domini Creatoris sui, immolaverunt dæmoniis, et non Deo. At illi ut aspides obturaverunt aures suas, ne legem Dei audirent, verbis ejus oblatrando. Cernens hoc vir Dei, oculis ac manibus in cælum levatis, rogavit Deum, ut aliquam faceret suæ ostensionis evidentiam, per quam incredulorum saxea corda cognoscerent ipsum solum esse verum Deum. Finita oratione, mox antiquum signum, ad preces Samuelis factum contra Philistæos, innovatur, nam fragore magno intonuit Dominus, grando, nix et pluvia descendentes, aras immolantium et hostias destruxerunt, super episcopum autem nec una gutta pluviæ venit. Quo viso, filii Belial furore repleti impetum fecerunt in eum. Unus autem ex ipsis, hariolus Spabodde nomine, caput ejus cum lapide percussit, alius vero cum securi testam capitis ejus confregit. Tunc sanguine sacro, de vulneribus fluente, perfusus est lapis, in quo stetit, qui, ut dicitur, adhuc in eo apparet, quasi indelebilis, sicut peccatum Judæ stilo ferreo scriptum legitur in ungue adamantino, ob memoriam facinoris exsecrandi.[14]

med Andens svärd, vilket är Guds ord. Och så, stående orädd mitt ibland dem, anklagade han dem för att de i glömska av Herren sin Skapare hembjödo offer åt djävlarna i stället för åt Gud. Men liksom ormar tillslöto de sina öron för att icke höra Guds lag och smädade biskopens tal. Då Guds man såg detta, bad han, med ögon och händer lyfta mot himlen, att Gud måtte göra ett påtagligt järtecken, genom vilket de otrognas stenhjärtan skulle förstå, att han ensam är den sanne Guden. Och då bönen var slut, förnyades genast det gamla tecken, som på Samuels bön skedde mot filistéerna, ty Gud lät ett stort dunder höras, medan hagel, regn och snö föllo, förstörande offeraltarena och offren, men på biskopen kom icke en droppe av regnet. Då Belials söner sågo detta, grepos de av raseri och överföllo honom. En av dem, en spåman vid namn Spåbodde, träffade honom i huvudet med en sten, medan en annan slog in hans huvud med en yxa. Av det heliga blodet, som flöt ur såren, övergöts då stenen, där han stod, vilket ännu outplånligen lär synas på den, liksom Juda synd är uppskriven med järnstift, med diamantgriffel, till minne av det begångna illdådet.

Responsorium.

Turbas diis libantium
arguit securus,
minas spernens hostium
hostia futurus,
nec patrem eximium
flectit sermo durus,
V. nec lapis aut ferrum,
sed firmus stat quasi murus.

Djärvt han vid en offerfest
hedningarna tuktar.
Han, som Herrens offer blir,
oväns hot ej fruktar.
Store fadern böjes ej
av det hätska talet
V. eller av stenar och svärd.
Orubblig står han i kvalet.

Läsning 6.

Interim sanctum martyrem, in terram semivivum cadentem, quidam nobiles rapientes, ad regem traxerunt, et ne sine causa pati diceretur, asserebant eum magicis artibus, ob injuriam regis et deorum,

Några hövdingar grepo den helige martyren, när han halvdöd sjönk till marken, släpade honom inför konungen och sade honom lida med rätta, emedan han med trollkonster, till smälek för konungen och

[14] Jer. 17: 1.

sic ærem concitasse. Statim a rege iniquo, ut a Joas contra justum pontificem Zachariam, sententia mortis lata, ductus est[15] in vallem juxta montem, ubi nunc situm est claustrum fratrum prædicatorum, sicut Jeremias et Stephanus a Judæis, pro zelo fidei et defensione veritatis, lapidibus obrutus vitam finivit temporalem, et æternam in cælis feliciter inchoavit. Sicut Gedeonis lagena confracta, lampas inclusa apparuit, sic fracto alabastro sanctissimi corporis martyris hujus, odor virtutum fragravit. Multi enim variis languoribus vexati, meritis ejus et precibus curati sunt, sicut in suis sanctis miraculis probatur. Sicut autem tempore Achab, interfectis prophetis Domini, idolatria dominante, Deus septem milia virorum, qui non curvabant genua ante Baal reservavit, sic tunc multi boni fideles non consenserunt profanis actibus perfidorum, ne extenderent ad iniquitatem manus suas. Hi tulerunt corpus martyris, ut illud in ecclesia Fors sepelirent. Venientibus autem eis ad locum, qui nunc vocatur Eskilstuna, tantæ densitatis nebula ærem obscuravit, quod ulterius ire non potuerunt, et ita ponderosum est effectum corpus ejus[16], quod illud movere nullatenus potuerunt. Eadem nocte revelatum est illi, qui primus in eum lapidem misit, quod in illo loco, ob reverentiam martyris, foret basilica construenda, quod et factum est. Sepulto igitur ibidem corpore, ad coruscationem miraculorum ejus, fiebant in caulis gregis dominici, de lupis oves, de persecutoribus ecclesiæ tutores. Hic est noster Samson, qui plures occidit moriens, quam vivens. Merito hunc beatum martyrem dixerimus, qui meruit Christi[17] passionibus communicare. Passus est enim tempore vernali et tempore passionis Christi, pro divinæ causa justitiæ. Ideo digne, ut flos rosarum in diebus veris, sanguine martyrii rubricatus, in cæleste rosarium est translatus. Cujus meritis et precibus gloriosis, det nobis gratiam in præsenti, et gloriam in

gudarna, så hade uppviglat vädret. Genast dömdes han till döden av den orättfärdige konungen, liksom den rättfärdige översteprästen Sakarja av Joas, och fördes till den dal vid berget, varest numera predikarebrödernas kloster är beläget. Liksom Jeremia och Stefanus av judarna, överhöljdes han med stenar på grund av sin nitälskan för tron och sitt försvar av sanningen, slutade så sitt timliga liv och begynte saligen det eviga i himmelen. Men liksom den inneslutna facklan blev synlig, då Gideons kruka krossades, så doftade dygdernas vällukt, sedan hans heliga kropps alabasterkäril hade sönderbrutits. Ty många, som plågats av olika sjukdomar, blevo genom hans förtjänster och förböner botade, vilket intygas av hans heliga mirakler. Men liksom Gud på Ahabs tid, då Herrens profeter blivit dräpta och avgudadyrkan härskade, bevarade sjutusen män, som icke böjt knä inför Baal, så var det nu många goda kristtrogna, som icke samtyckte till de otrognas brottsliga gärningar och icke sträckte sina händer till orättfärdighet. Dessa buro bort martyrens kropp för att jorda den i Fors' kyrka. Men då de kommo till den plats, som nu kallas Eskilstuna, förmörkades luften av en så tjock dimma, att de ej kunde gå längre, och så tung blev kroppen, att de ej alls kunde rubba den. Samma natt blev det uppenbarat för den, som först kastat sten på honom, att på detta ställe skulle byggas en kyrka till martyrens ära, vilket också skedde. För att undren skulle stråla, blevo efter hans begravning i Herrens fårafålla av vargarna får och av kyrkans förföljare dess beskyddare. Denne är vår Simson, vilken som döende fällde flera än som levande. Med rätta nämna vi denne martyr salig, som var värdig att dela Kristi lidande. Ty han led döden om våren, vid Kristi lidandes tid, för den gudomliga rättvisans sak. Såsom rosenblomman i vårens dagar flyttades han, röd av martyriets blod, värdigt till den him-

[15] est saknas i Cod. Laur. Od. Brev. Strengn.: montem juxta vallem.
[16] corpus ejus saknas i Cod. Laur. Od.
[17] Christi saknas i Cod. Laur. Od.

futuro, Jesus Christus Dominus noster, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

melska rosengården. Måtte vi för hans ärorika förtjänsters och förböners skull få nåd i det närvarande livet och ära i det tillkommande av Jesus Kristus, vår Herre, som är välsignad i evighet. Amen.

Responsorium.

Verbi ferit gladio
fidem impugnantes,
lucis obstant radio
tenebras amantes,
quem sacravit unctio,
premunt malignantes,
V. vas auri solidum,
vas ornatum reprobantes.

Han mot trons bekämpare
drager ordets värja.
Ljusets undergång och död
mörkrets vänner svärja.
Biskopen, som Herren smort,
pina de och lasta.
V. Detta gyllne och smyckade krus
de onda förkasta.

TREDJE NOKTURNEN.

Antifoner.

Alabastrum frangitur,
fragrat vis odoris,
omnis ægris tollitur
passio doloris.

Kraftrik balsam strömmat fram
ur en krossad kruka,
och dess vällukt hälsosam
botat alla sjuka.

Clamant ad suffragia
prius impugnantes,
suorum vestigia
pedum adorantes.

Man åkallat den man nyss
stenat grymt och mördat,
och med sant andäktig kyss
man hans fotspår vördat.

Pro nobis egregie
Deum martyr ora,
ut nos cæli curiæ
reddat mortis hora.

Du martyr, så stor och from,
bed till Herren för oss,
så att efter död och dom
saliga han gör oss.

Läsning 7—9.

Homilia av S:t Gregorius över Joann. 10: 11—16.

Responsorium.

Transit ab exsilio
mundi rubricatus,
in cæli rosario
digne transplantatus,
bino pollens præmio
gaudet laureatus,
V. qui gregis ante Deum
velit excusare reatus.

Utav gjutet offerblod
rosen purpurfärgas,
och till himlens rosengård
den från världen bärgas.
Gud sin biskop och martyr
dubbel lön bereder.
V. Herden för hjordens synd
sin Gud om förlåtelse beder.

Responsorium.

De patris absentia
grex est in mærore,

Åt sin trogne herdes död
hjorden bittert gråter,

sed resumit gaudia
magno cum favore[17a],
quia mirabilia
fiunt a pastore,
V. et sibi pro tanto
gaudens congaudet honore.

känner dock Guds nåd på nytt
och får glädjen åter,
när den ser, hur underverk
ske på herdens böner.
V. Hjärtligt man gläds åt den glädje och
gunst
som i himlen han röner.

Responsorium.

O proles Britanniæ,
recta via morum,
præsul Sudermanniæ,
tutor orphanorum,
te collaudat hodie
digne gens Sueorum,
V. quam, pater eximie,
ducas ad regna polorum.

Son av England! Dygdens väg
du för oss utstakar.
Över faderlösa du,
Sörmlands biskop, vakar.
Med en värdig sång i dag
svenskarna dig prisa.
V. Må du, utvalde far,
oss vägen till himmelen visa!

LAUDES.

Antifoner.

Legem hausit avide
flore juventutis,
inde multis provide
potum dans salutis.

Andens törst vid lagens brunn
han som yngling släcker.
Milt han se'n till mångas mun
frälsningsdrycken räcker.

Spreto solo patriæ
exit inspiratus,
ad salutem Sueciæ
cælitus vocatus.

Bud att frälsa Sveriges land
från den Högste får han,
och med sinnet uti brand
från sitt hemland går han.

Juxta votum omnium
præsul sublimatus,
est in virum alium
subito mutatus.

När man under endräkt sann
mitran honom givit,
hastigt till en annan man
han förvandlad blivit.

Principem non timuit
sacer hic Elias
nec timens deseruit
sacræ legis vias.

Med Elias' mod och glöd
gudlös drott han klandrar.
Utan skräck för straff och död
lagens väg han vandrar.

Exstinxerunt impii
lumen tam præclarum,
quia lucem filii
spernunt tenebrarum.

Mörkrets barn föraktat fräckt
ljuset, som gav dager.
Onda män den flamma släckt,
vilken brann så fager.

Hymn.

Summi præcepta Domini
contempserunt malevoli
necemque suo præsuli
paraverunt increduli.

De onda ha föraktat djupt
den högste Herrens föreskrift,
och de otroende berett
sin biskops dråp — en ond bedrift!

[17a] Så Brev. Scar. Cod. Laur. Od. och Brev. Strengn.: fervore.

Percussus cum lapidibus
Eskillus sicut Stephanus
et sic pro occisoribus
Deum rogat humillimus.

Likt Stefanus, bland vittnen först,
har Eskil dött i stenars regn,
och han likt denne anbefallt
dråpsmännen fromt i Herrens hägn.

Indulge, ait, insciis,
Pater, dimitte vitia,
Christe, emundes crimina
collata indulgentia.

»Förlåt dem, Fader», sade han,
»de ana ej sitt stora brott.
O Kristus, rena dem från synd
och tillgiv dem vad de begått!»

Dei martyr egregie,
pro nobis Deum postula,
ut hunc queamus colere
in sempiterna sæcula.

Du Herrens lysande martyr,
för oss till Gud du bedja må,
att vi i evig salighet
som helgon honom dyrka få.

Antifon till Benedictus.

O præsul mitissime,
patriæ lucerna,
lux errantis animæ,
devios guberna.
Ductor gregis optime,
nos duc ad superna,
ubi pascet intime
gregem lux æterna.

Milde biskop, du som är
fosterlandets fackla
och den vilsna själens ljus,
led oss, när vi vackla!
Gode herde, led din hjord
vid din hand till höjden,
där i evigt ljus den får
njuta himlafröjden!

ANDRA VESPERN.

Antifon till Magnificat.

Vale, pater patriæ,
fidei zelator,
ritus idolatriæ
felix triumphator,
nobilis ecclesiæ
doctor et fundator,
tuæ sis familiæ
dulcis consolator.

Nu farväl, du landets far,
du som stred med ära
för Guds tro och seger vann
över hednisk lära!
Som vår kyrkas grundare
dig vi glada prisa.
Må du städse din familj
ljuvlig tröst bevisa!

Hymnen Ad laudem sancti præsulis hör i Strängnäsbreviariet till *laudes;* för *matutinen* har man här i stället en helt ny hymn, som lyder:

Eskilli pro victoria
gaude, mater ecclesia,
Christi suffulta gratia
devota fac tripudia.

O, moder kyrka, fröjda dig
åt helge Eskils segerkrans!
Må, understödd av Kristi nåd,
du jubla fromt i sång och dans!

Pius, devotus, humilis,
vivendi formam præbuit,
in lege Dei docilis,
verbis, exemplis claruit.

Han levde ödmjukt, rent och fromt.
Läraktig i Guds lag han var.
Med lärans och exemplets ljus
han strålat som en lampa klar.

In fide luxit omnibus
per signa, per prodigia,
mundum calcans sub pedibus
manum misit ad fortia.

Han lyst för alla uti tron
med tecknens och med undrens makt.
Han övervunnit världens lust.
Till stora verk han handen lagt.

Mors corporis contemnitur,
dum Christi mors attenditur,
vincit ergo, dum vincitur,
magis vincit, cum moritur.

När Kristi död han tänker på,
föraktar han sin egen död.
Då han besegras, segrar han,
ja segrar i dödsstundens nöd.

Det är svårt att avgöra, huruvida alla Eskilshymner härröra från Brynolf. Säkerligen ha dock *allelujaversen* och *sekvensen* för Eskilsmässan honom till upphovsman. Dessa båda sånger meddelas härmed.

Grex suspirat humilis
sequi te pastorem,
quem duc, pastor nobilis,
lucis ad auctorem.

Ädle herde, ivrigt vill
din ödmjuka skara,
att du leder hem den till
Herrens ljus, det klara.

Hac in die gloriemur
et devote veneremur
Eskilli sollemnia,
qui, pro fide lapidatus,
jam a Christo sublimatus,
residet in gloria.

Denna dag må Gud oss lära
att med fromma sånger ära
Eskil, biskop och martyr,
som i kamp för tron blev stenad
och, med Jesus Krist förenad,
nu i ärans rike styr.

Transit rigor hiemalis,
novus floret flos vernalis
in salutem gentium.
Error cedit, sublimatur
Christi fides, augmentatur
numerus fidelium.

Vinterns makt ha vi sett domna.
Vårens blommor äro komna.
Folkets frälsningsmorgon gryr.
Väg för kristendomen röjes,
och de trognas antal höjes.
Villolärans mörker flyr.

Dum pagana gens honorat
deos, Deum præsul orat
signum dari cælitus.
Mox nix, grando descendentes,
deos, aras subvertentes,
destruxerunt penitus.

När till gudar folket blotar,
Eskil med Guds straffdom hotar,
och om tecken Gud han ber.
Herren strax ur vreda skyar
slår med snö- och hagelbyar
altaren och slaktdjur ner.

Hostes sternit vis Samsonis,
lampas lucet Gedeonis,
dum præsul occiditur.
Infideles victi credunt,
ægri clamant et accedunt,
quibus salus redditur.

Han i döden seger vinner,
kämpen Simson lik, och brinner
klart som Gideons fackelbloss.
Hedningarna taga dopet.
Från de sjuka höres ropet:
»Eskils förbön botat oss!»

Nos ægrotos prece sana,
quos impugnant caro vana,
mundus et dæmonia.
Pater, tutor, dux Sueorum,
nos concives fac sanctorum
in superna curia.

Läk de syndasår, som svida!
Sveriges hövding, lär oss strida
emot djävul, kött och värld!
Hulde fader, må därovan
helgonkransen, bästa gåvan,
på din bön bli oss beskärd!

UR SKARABREVIARIETS SIGFRIDSOFFICIUM.[18]

FÖRSTA VESPERN.

Responsorium.

Fortis colit aream
sterilem zelator,
de spineto vineam
facit prædicator.
Gentem domat ferream
legis æmulator.
V. Dirigit ad lucem
tenebrosos lucis amator.

Tappert odlar ivraren
ofruktbara marker.
Predikanten gör av snår
vingårdar och parker.
Lagarnas nitälskare
hårda folk betvingar.
V. Ljusets vän gör skymningens barn
till ljusets arvingar.

LAUDES.

Antifoner.

Novus sol progreditur,
novum dans splendorem,
gentium persequitur
ritus et errorem.

Nya solen inom kort
nya strålar sänder,
driver villoläran bort
ifrån våra länder.

Pacem portat populis
pontifex fidelis,
quam dat pacis æmulis,
pacem dans de cælis.

Fridens biskop, trofast, blid,
ger oss bästa gåvan.
Dem, som längta efter frid,
ger han frid från ovan.

Dereliquit patriam
anglicani gregis,
pauper intrat Sueciam
præco summi regis.

Sänd ifrån Britanniens folk
utav ljusets makter,
når den högste kungens tolk
fattig Sveriges trakter.

Clara dies oritur
noxque cedit ei,
verus Deus colitur,
lucem dans diei.

Dagen gryr så ljus och klar.
Natten flyr förfärad.
Sanne Guden, ljusets far,
överallt blir ärad.

Te patrem eximium
deprecamur rei,
preces fer precantium
in conspectu Dei.

Ditt beskydd, o fader kär,
syndarna åkalla.
Inför Herrens åsyn bär
våra böner alla!

Antifon till Benedictus.

Audi, pater Suecíæ,
filios clamantes,
reprimas in acie
tuos impugnantes,

Dina barn anropa dig.
Sveriges fader, hör oss!
Slå vår oväns härsmakt ned
och till seger för oss!

[18] Om de medeltida Sigfridsofficierna se vidare i Bihang.

in viam justitiæ
dirigas errantes
et in regnum gloriæ
ducas exsultantes.

I rättfärdighetens tjänst
huldrikt styrk de svaga
och till ärans sköna land
oss i fröjd ledsaga!

ANDRA VESPERN.

Antifon till Magnificat.

Pastor apostolice,
Sigfride, Suenorum,
fidei domestice,
salus perditorum,
vineæ dominicæ
custos, doctor morum,
nos concives effice
civium sanctorum!

Svenskarnas apostel god,
du som lärt oss seder,
frälsat de förlorade,
tjänat tron med heder
och Guds vingård vaktat fromt,
Sigfrid, man dig beder,
att i helgons borgarskap
du oss plats bereder!

JUNGFRU MARIAS LÖRDAGSOFFICIUM.

FÖRSTA VESPERN.

Antifoner.

Stella, Maria, maris,
paris expers, nos tuearis.

Maria, havets stjärna, du oförlikneliga, beskydda oss!

Nescia, virgo maris,
paris, hinc merito dominaris.

Havets jungfru, utan like, med rätta härskar du.

Sis lumen mentis
gentis solamen egentis.

Var vårt sinnes ljus och det arma folkets tröst.

Nos, virgo munda,
munda de criminis unda.

Du rena jungfru, rena oss från brottes våg.

Nobis propitia
pia sis in morte, Maria.

Var oss nådig och huld i döden, Maria.

Antifon till Magnificat.

O fons hortorum,
flos florum, gemma polorum,
gloria sanctorum,
vas morum, spes miserorum,
splendor cælorum,
nos duc ad lumen eorum.

Du örtagårdarnas källa, blommornas blomma, himlavalvens stjärna, helgonens ära, dygdernas käril, de olyckligas hopp; du himlarnas glans, för oss till deras ljus!

MATUTINEN.

Invitatorium.

Votis, voce pie,
plebs Christi, psalle Mariæ.

Kristi folk, lovsjung Maria fromt med böner och sång.

FÖRSTA NOKTURNEN.

Antifoner.

Novum vas es, veterum
manibus allatum,
in quo salutiferum
fuit sal locatum.

Av de gamlas händer fram,
nya krus, du bäres.
Mången krydda hälsosam
då åt oss beskäres.

Florens es et eminens
hortus voluptatis,
lignum vitæ continens,
fontem pietatis.

Ljuva park, i ditt förvar
livets träd man finner,
och hos dig en underbar
godhets källa rinner.

Ligno vitæ refice
tibi servientes,
fonte dignas effice
mentes sitientes.

Kalla dina trogna in
att av trädet svalkas,
och bered vart törstigt sinn'
att den källan nalkas!

Läsning 1.

Sacrosanctam venerabilis Dei genitricis Mariæ memoriam congrue divinis laudibus catholica frequentat ecclesia, quæ ejus salutari sine intermissione indiget auxilio. Nam reverentia quæ matri defertur, illi etiam qui eam talem fecit, ut virgo et mater esset, exhibetur. Ideoque totis desideriis totisque præcordiis ejus insistamus laudibus, ut et matrem sentiamus nobis piissimam filiumque ejus judicem serenissimum.

Den vördnadsvärda Guds moder Marias heliga åminnelse firar den katolska kyrkan samstämmigt med fromma lovsånger, ty den behöver ständigt hennes välsignade hjälp. Den vördnad, som frambäres åt modern, visas ock honom, som gjorde henne sådan, att hon kunde vara både jungfru och moder. Må vi därför av hela vår håg, med hela vårt hjärta fullfölja hennes lovprisning, så att vi måtte förnimma henne som vår mildaste moder och hennes Son som vår blidaste Domare.

Responsorium.

Mystice prophetica
te signarunt ora,
stella non erratica
Jacob præfulgora,
de stirpe Davidica
surgis ut aurora.
V. Te vox angelica
commendat, virgo decora.

Dig profeterna en gång
skådat som i hägring,
stjärna, som ur Jakobs hus
träder fram i fägring.
Morgonrodnad, du som skön
fram ur David stiger,
V. dig, o dejliga mö,
Guds ängel lovprisningen viger.

Läsning 2.

Operæ quippe pretium est, ut intentis celebretur laudibus in terris, cui officiosissime angeli famulantur in cælis. Hæc est sola cui nulla virgo potest comparari, quæ tanta est ut quanta sit non possit enarrari. Hanc sancti expectabant patriarchæ, ac præconizabant prophetæ, omnesque, quos Spiritus Sanctus attigerat, optabant videre.

Det är ju gagneligt att vi på jorden med ivriga lovsånger fira henne, vilken änglarna i himmelen ägna sin pliktskyldigaste tjänst. Hon är den enda, med vilken ingen jungfru kan förliknas; hur härlig hon är kan ej förtäljas. Henne väntade de heliga patriarkerna, henne förkunnade profeterna; alla, vilka rörts av den Helige Ande, önskade få se henne.

Responsorium.

Mundi lux primaria,
decor creaturæ,
te præcessit nuntia
per modum figuræ,
o lumen et gloria
humanæ facturæ,
V. nobis irradia
dans vitam ducere pure.

Du är världens ursprungsljus,
skönsta verk, som skådats.
Av det gamla testament'
du i bilder bådats.
Mänskosläktets ljus du är
och dess högsta ära.
V. Må du upplysa vår natt
och en fläckfri vandel oss lära.

Läsning 3.

Hæc est domina regum, decus virginum, lux sæculorum, congratulatio angelorum, consolatio miserorum, refugium peccatorum, omniumque reparatio credentium. Quidquid igitur boni mundus habet, ex illa habet, ex qua salutis nostræ initium manat. Hæc nobis semper suis subvenire dignetur veneratoribus, atque suis sacris precibus a vitiis expurget omnibus, secumque consedere et se collaudare donet in cælestibus. Per Jesum Christum Filium suum Dominum nostrum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Hon är konungarnas härskarinna, jungfrurnas prydnad, seklernas ljus, änglarnas sällhet, de eländas tröst, syndarnas tillflykt, alla troendes hugsvalelse. Ty allt gott som världen har, har den av henne. Från henne härrör vår frälsnings begynnelse. Måtte hon alltid värdigas bistå oss, som vörda henne, och med sina heliga böner rentvå oss från alla våra synder! Måtte hon förunna oss att församlas med henne och sjunga hennes lov i himmelriket! Genom Jesus Kristus, hennes Son, vår Herre, vilken tillkommer ära i evighet. Amen.

Responsorium.

Urna mannæ, mentibus
unde dulcis esus,
igneis ardoribus
rubus es illæsus,
monsque, sine manibus
de quo lapis cæsus;
V. Est ex visceribus
castis natus tibi Jesus.

Du den manna är, som ljuvt
själarna begära;
buske, vilken lågor ej
mäktat att förtära[19];
berg, varifrån stenen bröts
utan människohänder[20].
V. Ditt jungfruliga sköt'
oss Jesus, Frälsaren, sänder.

ANDRA NOKTURNEN.

Antifoner.

Propitiatorium
arcam Dei velans,
fac nobis propitium
Deum carne celans.

Salomonis ferculum,
Moysi fiscella,
sis nobis vehiculum
a mundi procella.

Juxta pium residens
throno Salomonem
nostræ paci providens
fac petitionem.

Du har dolt Guds ark med kött,
medlet till försoning.
Bed, att Guden, som du fött,
skänker oss förskoning.

Salomos förgyllda karm,
Moses' kista är du!
Likt en båt ur havets larm
dina trogna bär du.

Du, som vid din Salomo
tronar högt och härligt,
ordna för vår fred och ro,
bed för oss så kärligt!

Läsning 4.

O beata Maria, sola inter mulieres benedicta, sola a generali maledicto libera et a dolore parturientis aliena, virgo fecunda, casta puerpera, ab angelo salutata, et a cunctis generationibus terræ merito beata prædicaris, quæ invenisti gratiam apud Dominum!

O saliga Maria, ensam välsignad bland kvinnor, ensam fri från den allmänna förbannelsen och främmande för barnsbördens smärta, fruktsamma jungfru, kyska barnaföderska, du som hälsats av ängeln, du som med rätta prisas salig av alla släkten på jorden, du som funnit nåd inför Herren!

[19] Exod. 3: 2.
[20] Dan. 2: 34.

8* — 46407

Responsorium.

Margarita fulgida,
rosa sine spina,
virgo, virga arida,
florens vi divina,
ex te crevit sapida
nux amigdalina,
V. infirmis placida
quæ nobis sit medicina.

Du är lik en pärla klar,
tagglös ros, som grönskar;
torkad kvist, som blomstrar skönt
när den Högste önskar,
och den mandelnöten bär,
som oss ljuvligt mättar.
V. Jungfru, du helar vår sjukdom och milt
du bördorna lättar.

Läsning 5.

O virgo prudens, o virgo decora, o virgo sublimis, o vere cælestis planta, pretiosior cunctis, sanctior universis, o vere lignum vitæ quod solum fuit dignum portare fructum salutis. Hæc est enim quæ totius mundi reparationem et salutem omnium impetravit, supernæ civitatis restaurationem invenit, et sedentibus in tenebris et umbra mortis obtinuit redemptionem.

O kloka jungfru, o sköna jungfru, o höga jungfru, du är sannerligen ett himmelskt blomster, kostbarare och heligare än alla andra, du är i sanning det livets träd, som ensamt befanns värdigt att bära frälsningens frukt. Maria är den, som utverkat hela världens förlossning och allas frälsning. Hon förvärvade åt oss förnyandet av den himmelska medborgarrätten; för dem, som sutto i mörkret och dödsskuggan, vann hon återlösning.

Responsorium.

Pulchra es ut Cynthia,
ut Venus scintillans,
dulcis in memoria,
favus mel distillans,
fiat tua gratia
firma mens vacillans,
V. ne trahat in vitia
nos hostis fraude cavillans.

Du som månen fager är
och som kvällens stjärna.
Nådens honung droppar du,
ljuva ros, så gärna.
Varje svag och ängslig själ
med din nåd bevara,
V. att den ej falla må
i den svekfulle fiendens snara!

Läsning 6.

Sit pietatis tuæ, o virgo benedicta, ipsam in quam apud Deum gratiam invenisti notam facere mundo, reis veniam, ægris medelam, pusillis corde robur, afflictis consolationem, periclitantibus adjutorium et liberationem sanctis tuis precibus obtinendo, dulcissimumque nomen Mariæ omnibus invocantibus servulis per te, regina clementiæ, gratiæ suæ munera largiatur Jesus Christus, Filius tuus, Dominus noster, qui est super omnia benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Måtte du i din kärlek, välsignade jungfru, inför världen kungöra den nåd, som du funnit inför Gud genom att med dina heliga förböner utverka förlåtelse för syndarna, bot för de lidande, kraft för de räddhågade, tröst åt de bedrövade, hjälp och befrielse åt de nödställda! Måtte alla dina tjänare, som åkalla ditt ljuvaste namn, genom dig, mildhetens drottning, överströmmas med nådegåvor från Jesus Kristus, din Son, vår Herre, som är välsignad i evighet. Amen.

Responsorium.

Coloris saphirii
tu es firmamentum,
ubi thronus Filii
tuum ornamentum,
reis urbs refugii,
ægrorum fomentum,
V. hujus in exsilii
latebris remove nocumentum.

Du en himmel är, som skönt
i safirfärg prålar.
Se! Din Sons, vår Herres, tron
på ditt fäste strålar.
Tillflyktsort för syndaren,
sjukas bot och hälsa,
V. må du i landsflyktens nöd
från faror barmhärtigt oss frälsa!

TREDJE NOKTURNEN.

Antifoner.

Signum magnum, femina
est amicta sole,
sic refulges, domina,
gloriosa prole.

Kvinnan, klädd i solens guld,
det är du, o kära
drottning, du som strålar huld
i din livsfrukts ära.

Oliva fructifera,
decus castitatis,
claudis intra viscera
Deum majestatis.

Du ett rikt olivträd var,
kysk till håg och sinne.
Majestätets Gud sig har
i din kropp stängt inne.

Ut Esther propitia
cælorum regina,
aures ad suspiria
tuorum inclina.

Liksom Ester nåd oss sänd,
himladrottning väna!
Till vårt rop ditt öra vänd
och oss hjälp förläna!

Läsning 7—9.
Homilia av S:t Gregorius över Luc. 11: 27—28.

Responsorium.

Paradisi janua,
spes et vitæ via,
tibi servit cernua[21]
cæli hierarchia,
te decet assidua
laus, regina pia;
V. Nobis, virgo, tua
prece detur gratia dia.

Himlaport du är och väg,
som till livet förer.
Knäböjande tjäna dig
himlens änglakörer.
Flitigt lov vi ägna dig,
goda härskarinna.
V. Uppå din förbön, moder och mö,
vi nåden må vinna!

Responsorium.

Miris rex æthereus
te ditavit donis,
thronus es eburneus
cæli præstans thronis,
expers flos virgineus
fuit læsionis,
V. Vellere quando Deus
se vestivit Gedeonis.

Utav paradisets kung
rika gåvor får du.
Ibland himlens troner främst,
elfenbenstron, står du.
Ljuva jungfrublomma, dig
ingen skada skedde,
V. då uti Gideons skinn
vår himmelske Herre sig klädde.

[21] Så de danska breviarierna. Brev. Scar.: crimina.

Responsorium.

Maria viventium
puteus aquarum,
fons crescens in fluvium,
vena veniarum,
riga prata mentium,
rivis gratiarum;
V. vitæ principium,
fons horti deliciarum.

O Maria, livets brunn;
du lustgårdens källa,
som växt ut till flod, i dig
nådens vågor välla.
Vattna själens torra äng
med din kärleks floder.
V. Livets begynnelse är du,
o milda, förlåtande moder.

LAUDES.

Antifoner.

In te, Jacob situla,
ros descendit cæli,
dum fuisti credula
misso Gabrieli.

Jakobs krus, i dig en klar
dagg från himlen dalat,
då till tro du redo var
på vad Gabriel talat.

Hortus es aromatum
delectans dilectum,
dulcis fons charismatum
dulcorans affectum.

Som en doftrik äng du gläds
att din vän förnöja.
Du är nådens brunn, där städs'
törstig själ vill dröja.

Austro flante floridus
es conclusus hortus,
fons signatus, placidus
in procellis portus.

Sunnansmekta blomsterpark,
för all världen reglad,
hamn för var stormdriven ark,
brunn, av Gud förseglad!

Nubes levis, bajula
Domini, fuisti,
quem cum carnis nebula
in mundum vexisti.

Herrens mor, vår dyra fru,
du ett moln är vorden,
när med köttets dimma du
Frälsar'n sänt till jorden.

Fons et mater gratiæ,
gratiam propina,
quæ nos hic in acie
servet a ruina.

Nådens källa, moder blid;
giv oss nåd att dricka!
Oss i denna livets strid
segerlyckan skicka!

Antifon till Benedictus.

Virgo, decus virginum,
potens imperatrix,
spes et salus hominum,
vitæ restauratrix,
sis post luctus terminum
mitis consolatrix.

Jungfru, härskarinna hög,
alla jungfrurs heder,
du vårt liv förnyar huld,
oss till frälsning leder,
sätter gräns för våra kval
och oss tröst bereder.

TÖRNEKRONANS OFFICIUM.

FÖRSTA VESPERN.

Antifon.

Dies est lætitiæ,
dies gloriosa,
qua datur Westgotiæ
spina pretiosa.

Nu en glad och ärorik
högtidsdag upprunnit.
Herrens törne, dyr relik,
Västergötland vunnit.

Hymn.[22]

Laudemus Regem gloriæ
nostræ coronam spineam
imprimentes memoriæ,
Christi cruore roseam.

Dig, ärans konung, prisa vi
med sång och helig andakts glöd
och minnas törnekronan din,
utav ditt blod så rosenröd.

Rex regum, Regis Filius
descendit a regalibus,
Rex, culpæ spinæ nescius,
est coronatus sentibus.

Du kungars kung, du kungason
ifrån din kungatron steg ner.
Fast du var fri från syndens tagg,
man nu av törnen krönt dig ser.

Spinæ ferens ludibrium
Rex, spina carens, pungitur,
spineti purgat vitium
dum spinis punctus moritur.

O Kriste, törnekrönte kung,
dig, som var taggfri, törnet slog!
Du rensat syndens törnesnår,
då du av taggar sargad dog.

Gloria tibi, Domine,
pro coronæ virtutibus,
redemptos tuo sanguine
supernis junge civibus.

Dig vare pris, o Herre kär,
för denna kronas undermakt!
Till himlens boning för ditt folk,
som med ditt blod du frälsning bragt!

Antifon till Magnificat.

O decus ecclesiæ,
spina salutaris,
decor nostræ patriæ
et spes singularis,
congaudentes gloriæ
tuæ tuearis.

Kyrkans prydnad, folkens fröjd,
tagg, som frälsning bringar!
Du vårt rikes skatt, till dig
allt vårt hopp sig svingar.
Åt din ära fröjdas vi.
Du vår nöd betvingar.

Kollektbön.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui in memoriam passionis Domini nostri Jesu Christi coronam ejus spineam veneramur in terris, ab ipso gloria et honore coronari mereamur in cælis. Qui tecum . . .

Förläna, vi bedja dig, allsmäktige Gud, att vi, som till minne av vår Herres Jesu Kristi lidande vörda hans törnekrona på jorden, måtte förtjäna att av honom krönas med heder och ära i himmelen, han som med dig lever och regerar . . .

[22] Översättningen av de båda hymnerna och sekvenserna för Törnekronan följer delvis den i S k a r s t e d t s *Latinska sånger.*

MATUTINEN.

Invitatorium.

Diadema spineum
Christi collaudemus
sanguinemque roseum
ejus adoremus.

Må vi prisa vår klenod,
Kristi törnekrona,
samt det rosenröda blod,
som vår synd kan sona.

FÖRSTA NOKTURNEN.

Antifoner.

Dies est lætitiæ,
dies gloriosa,
qua datur Westgotiæ
spina pretiosa.

Nu en glad och ärorik
högtidsdag upprunnit.
Herrens törne, dyr relik,
Västergötland vunnit.

Spinas flos sustinuit,
flos æternitatis,
vita vitam tribuit
morte morti datis.

Evighetens blomma bär
törnetagg så mången.
Livet liv åt den beskär,
som av död hölls fången.

Noxa mortis nexibus
Christus liberavit
et confractis viribus
mortis mortem stravit.

Utur dödens tunga band
Frälsar'n oss förlossar.
Slagen själv av dödens hand
dödens makt han krossar.

Läsning 1.

Ad laudem et gloriam Salvatoris Domini nostri Jesu Christi. Dies hodierna merito est memoriæ nostræ commendanda et cum gaudio celebranda. Anno nostri Domini MCCCIV quarto nonas septembris una spina de corona, quam Dominus noster Jesus Christus tempore passionis suæ in proprio gestavit capite et suo sacravit sanguine, a magnifico principe domino Haquino rege Norwegiæ illustri episcopo Scarensi prope Ludosiam data et commissa est, et inde Scaris ad ecclesiam Sanctæ Mariæ Virginis deportata. Ubi cum summo gaudio et devotis laudibus a clero et populo civitatis et diocesis est suscepta, et ibi diligenti custodiæ reverenter commendata. Eo igitur die quo Redemptor noster tam pretioso munere, auro vel argento incomparabili, terram Westgotiæ ditare dignatus est, decet nos passionem ejus ante oculos mentis nostræ reducere, et sacrosanctam spineam ejus coronam devotis laudibus attollere, ut coronæ cælestis participes effici poscimus.

Till Frälsarens, vår Herres Jesu Kristi lov och ära. Denna dag bör med rätta anbefallas åt vår hågkomst och firas med fröjd och högtidlighet. En tagg av den krona, som vår Herre Jesus Kristus under sin pina bar på huvudet och helgade med sitt blod, överlämnades den 2 september 1304 i Lödöse av den lysande fursten herr Håkan, Norges konung, till biskopen i Skara och fördes sedan till Vår Frus kyrka i Skara. Där mottogs den med glädje och from tacksägelse av klerker och lekmän i staden och stiftet och anförtroddes med vördnad åt sorgfälligt bevarande. På denna dag, då vår Återlösare skänkt Västergötland en så dyrbar gåva, kostbarare än silver och guld, är det tillbörligt att vi inför våra själars ögon framställa hans lidande och med from lovprisning upphöja hans heliga törnekrona, så att vi en gång måtte bliva delaktiga av den himmelska kronan.

Responsorium.

Salve, salus patriæ,
mundi medicina,
serti Regis gloriæ
pretiosa spina.
Salvos nos in acie
serves a ruina.
V. Laudantes hodie
te vivere da sine spina.

Hell, du frälsning för vårt land,
läkedom för brotten,
dyra törne ur den krans,
vilken bars av Drotten!
Skydda oss mot ondskans makt,
som vill oss förgöra!
V. Oss, dina dyrkare, lär
att ett taggfritt leverne föra!

Läsning 2.

Sollicita igitur mente advertite, carissimi, quantum Dominus Jesus Christus pro salute nostra humiliari dignatus est, ut nos perditos ad cælestis regni gloriam revocaret. Descendit enim a regali solio sublimis gloriæ suæ in humilem puellam primæ virginalis continentiæ voto sigillatam. O amanda, o admiranda dignatio! Deus omnium conservus servorum apparere voluit: parum sibi visum est patrem esse nobis, verum etiam frater noster esse dignatus est. Et cum nasceretur non erant cunabula, quæ teneritudinem suam exciperent, sed in vili præsepio involutus panniculis reclinatus est, et hoc ipsum a brutis animalibus mater sua accepit. Non cubat in deliciis splendidi cubiculi, nec invenitur in terra suaviter viventium.

Betrakten, mina älskade, med uppmärksamt sinne, hur mycket Herren Jesus Kristus värdigats ödmjuka sig för vår frälsning, då han ville återföra oss förtappade människor till himmelrikets härlighet. Ty han steg ned från sin äras konungatron till den ödmjuka jungfrun, som var förseglad av löftet om ständig jungfrulighet. O nedlåtenhet, värd att älskas och beundras! Gud ville uppenbara sig som alla tjänares medtjänare; det syntes honom vara för litet att vara vår fader, och därför värdigades han också vara vår broder. Och då han föddes, fanns ingen vagga till hands att mottaga det späda barnet, utan han lades i en tarvlig krubba, insvept i trasor, en krubba, som hans moder lånat av djuren. Ej vilar han i gemakens vekliga prakt, ej påträffas han bland vällevnadens folk.

Responsorium.

Flos de flore floruit
Deus majestatis,
mundus hoc refloruit
flore dignitatis.
Spinas flos sustinuit
nostris pro peccatis.
V. Nobis condoluit
flos summæ nobilitatis.

Blomma går ur blomma fram.
Gud är mänska vorden.
Genom denna blommas kraft
blomstrar åter jorden.
För vår synd törntaggarna
blommans kalk omarma.
V. Himmelens ädlaste ros
över oss sig värdes förbarma.

Läsning 3.

Infantia vero teneriori decursa, cum jam robustioris ætatis plenitudo advenit, missurus manum ad fortia, egressus in salutem populi sui. Venit ad oves qui perierant

När han tillryggalagt barnaåren och uppnått mogen ålder, lade han handen till verket och stod upp att frälsa sitt folk. Han kom till de förlorade fåren av Israels hus

domus Israel, regnum Dei annuntians. Virtutem divinitatis ostendit in cunctis male habentibus, omnibus omnia gratis exhibens. Sed ingrati gratuitis beneficiis suis, vultum ejus desiderabilem, in quem desiderant angeli prospicere, qui omnes cælos adimplet lætitia, pollutis labii sui sputis inquinaverunt, et tamquam servum contemptibilem collaphizaverunt. Sed nos homines perditi totius confusionis suæ causa extitimus: nos uvam acerbam comedimus, et dentes sui obstupuerunt.

och bebådade Guds rike. Han visade gudomlighetens kraft för alla betungade, skänkande dem alla allt för intet. Men de voro otacksamma mot hans oegennyttiga välgärningar; med sina läppars orena saliv befläckade de hans åtråvärda ansikte, detta ansikte, i vilket änglarna hava sin glädje och som fyller hela himmelen med fröjd, och de kindpustade honom, som vore han en föraktlig slav. Men vi förtappade människor äro orsaken till hela hans bedrövelse — *vi* hava förtärt sura druvor, och *hans* tänder ha blivit ömma därav.

Responsorium.

Spina spinæ jungitur,
sertum præparatur,
flos spineti pungitur,
spinis coronatur,
virgis, palmis cæditur,
cæsus morti datur.
V. In cruce dum moritur,
homini cælum reseratur.

Se hur tagg till tagg blir satt!
Se hur kransen koras!
Se hur snårens skönsta ros
utav taggar såras!
Se med vilka hugg och slag
bödlarna den smäda!
V. Men då på korset den dött,
kan mänskan i himlen inträda.

ANDRA NOKTURNEN.

Antifoner.

Quæ repellit vitia,
felix est punctura,
et quæ digna præmia
justis dat futura.

Saligt törnestynget är,
som vår synd fördriver
och som åt Guds folk beskär
lön, som evigt bliver.

Rex ad bellum properat,
caput tegit spina,
crucem portat, imperat
hosti vi divina.

Se, till strids vår konung går.
Kors och törnen bär han.
Fienden han nederslår.
Hans är evigt äran.

Regni Rex ætherei
tecum fac lætari,
quos de parte spinei
serti das ditari.

Kristus, taggen ur din krans
du oss skänkt till gåva.
Giv, att vi i himlens glans
dig må evigt lova!

Läsning 4.

Tandem induerunt eum tunica purpurea, et clamidem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti ejus, et regem clamantes crucifixerunt eum. Scripsit autem Joannes Evangelista: Exivit Jesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum, ut quasi pugil martyr in armis et vestimentis rubeis apparet. Exeamus ergo ad eum egredientem extra castra, improperium ejus portantes, ærumnam ejus nostram reputantes. Ut autem spinarum capitis sui in nobis aliqua similitudo appareat, detur, quæsumus, menti nostræ salubris pænitentiæ compunctio, et alienæ miseriæ compassio, et stimulus zeli æmulantis quod rectum est, ut ad eum convertamur in ærumna nostra, dum triplex nobis configitur spina.

Till slut klädde de honom i en purpurfärgad mantel och gåvo honom en scharlakansröd livklädnad; de flätade en krona av törnen och satte på hans huvud, och

ropande »konung» korsfäste de honom. Så skriver evangelisten Johannes: »Och Jesus kom ut, klädd i törnekronan och den purpurfärgade manteln»; liksom en kämpe uppträder alltså martyren i vapen och röda kläder. Låtom oss nu följa honom, när han går ut ur staden, låtom oss bära hans smälek och anse hans elände för vårt. Men på det att något hos oss måtte kunna jämföras med törnena på hans hjässa, så bedja vi, att det måtte förunnas oss botfärdighetens hälsosamma förkrosselse, medlidandet med andras nöd och en sporre till iver för det som är rättfärdigt, så att vi må omvända oss till honom i vårt trångmål, då vi undfå detta trefaldiga törnestyng.

Responsorium.

Dum Christus a crimine
mundum emundavit,
suo sacro sanguine
spinam hanc sacravit.
Sanguinis ex flumine
victor triumphavit;
V. in serto spinæ
mortem moriens superavit.

Då vår Herre ifrån synd
världen ren har tvagit,
detta törne, dränkt i blod,
han till krona tagit.
Han som segrare stått fram,
då hans blod förrunnit.
V. Döende, törnebekrönt,
han dödens makt övervunnit.

Läsning 5.

Attendite, carissimi, quomodo progreditur coronatus quasi rex: sed ejus corona mille puncturis speciosum ejus verticem divulnerat. Illa autem spinea corona dicitur fuisse de juncis marinis, quorum acies non minus dura est spina et penetrativa, unde et de capite ejus sanguinem creditur extraxisse. Unde Bernardus: Caput ejus divinum multiplici spinarum densitate usque ad cerebrum confixus est. Regali purpura induitur, sed in ea despicitur. Verberibus laceratus pendet in medio latronum, cruci clavis ferreis affixus. Et post mortem lancea vulneratus, copiosos sanguinis rivos ex vulneribus effudit. Videte, quam speciosus forma præ filiis hominum, quam deformis propter filios hominum factus est!

Mina älskade, betrakten hur den krönte skrider fram som en konung. Men hans krona sårar hans fagra hjässa med tusentals styng. Ty denna törnekrona säges ha varit av havets säv, och säven är icke mindre vass och genomträngande än törnet varför den också tros ha framprossat blod ur hans huvud. Den helige Bernhard skriver: »Hans gudomliga huvud genomborrades ända till hjärnan av de många, tättsittande taggarna.» Han klädes i kunglig purpur men föraktas i denna. Sargad av gisselslag hänger han mellan rövare, med järnspikar fastnaglad vid korset. Och då han efter sin död såras av spjutet, utgjuter han våldsamma blodströmmar ur såren. Sen, hur denna gestalt, härligare än människobarnen, har blivit vanställd för människobarnens skull!

Responsorium.

In figuris pluribus
sertum figuratur,
inter vepres cornibus
hærens demonstratur
aries; sic sentibus
Christus coronatur.
V. Pravorum manibus
sua sancta corona paratur.

Baggen, som med sina horn
fast bland snåren hängde,
förebådar Jesus Krist,
den av törnen flängde.[23]
Kristus själv, ett törnprytt lamm,
offerdöden lidit.
V. Onda människors händer
hans heliga krona ha vridit.

Läsning 6.

Respice, Domine Pater, de sanctuario tuo, et intuere hanc hostiam, quam offert tibi Dominus Jesus Christus pro peccatis fratrum suorum, et esto placabilis super multitudine malitiæ nostræ. Gratias tibi, Domine, referat omnis lingua, qui unicum Filium tuum pro nobis tradidisti. Et tu, Domine Jesu Christe, quid amplius pro salute nostra facere debuisti et non fecisti? Ab immo pedum usque ad summum verticis totum te in aquis passionis dimersisti propter nos.

Se ned, Herre Fader, från din helgedom och betrakta detta offer, som Herren Jesus Kristus frambär åt dig för sina bröders synder, och låt det lända till försoning för vår myckna ondska. Varje tunga är skyldig dig tacksägelse, Herre, du som för vår skull utgivit din enfödde Son. Och du, Herre Jesu Kriste, vad har du ytterligare bort göra för vår frälsning och icke gjort? Från hjässan till fotabjället har du för vår skull sänkt dig i lidandets flod.

Responsorium.

Populus perfidiæ
speculum sanctorum
sputis immunditiæ
facit indecorum,
vincit auctor gloriæ
regem inferorum.
V. Vincens in facie
fert spinam, spes miserorum.

Med sin orena saliv
onda män betäcka
Frälsarn's anlet', helgons fröjd,
och dess skönhet fläcka.
Ärans höge upphovsman
avgrundsfursten krossar.
V. Bärande törnet, de nödställdas hopp,
han världen förlossar.

TREDJE NOKTURNEN.

Antifoner.

Cælestis militiæ
regem incarnatum
ridet plebs perfidiæ
spinis cruentatum.

Ondskans släkte stolt belog
och med hån belönte
änglars drott, som mandom tog,
Krist, den törnekrönte.

Spina Christum graviter
coronatum pungit,
pœna Christi dulciter
se laudantes ungit.

Kristi hjässa, blodbestänkt,
vassa taggar skära.
Kristi kval, som bot oss skänkt,
vi med sånger ära.

[23] Gen. 22: 13.

Felix est conditio
gloriosæ spinæ,
cujus confert punctio
vitam sine fine.

Törne, prisvärt, ärofullt,
frälsning du förkunnat.
Dina styng åt mänskan hult
evigt liv förunnat.

Läsning 7.

Diligendus es nobis toto corde, tota anima, et tua nobis sequenda vestigia, qui pro nobis mori dignatus es. Ad tuæ passionis gloriosa insignia, in quibus salutem nostram operatus es, nos inclinamus, tuam victoriosam crucem adoramus, tuum spineum diadema, tuo rubentes sanguine clavos, tuo sacrosancto lateri immersam lanceam, tua vulnera, tuum sanguinem, tuam mortem victoriosam, tuam gloriosam resurrectionem supplices glorificamus. Odor enim vitæ spirat nobis in omnibus his.

Med hela vårt hjärta och hela vår själ böra vi älska dig och dina fotspår böra vi följa, du som värdigats dö för oss. Vi böja oss för din pinas ärorika redskap, med vilka du verkat vår frälsning: vi tillbedja ditt segerrika kors, vi förhärliga ödmjukt din törnekrona, spikarna, som drypa av ditt blod, spjutet, som stuckits i din heliga sida, dina sår, ditt blod, din segerdöd och din ärofulla uppståndelse. Ty vi inandas livets vällukt i allt detta.

Responsorium.

Spina summum vulnerat
ovium pastorem,
ut per spinam conterat
gregis invasorem,
gratias grex referat
laudans Salvatorem,
V. hostem qui superat,
proprium fundendo cruorem.

Törnekransens skarpa tagg
fårens herde sargar.
Men med törnet herden själv
rivit mörkrets vargar.
Åt sin räddning hjorden gläds,
tack åt Frälsar'n bringar,
V. som, då han gjuter sitt blod,
dess hätske ovän betvingar.

Läsning 8.

Horum odore vivifico a peccati morte nos resuscita, et ab astutiis Sathanæ nos custodi, confige manus nostras et pedes nostros et totam passionis tuæ formam indue nos. Post diem autem laboris mane sabbati perpetui nos resuscita, ut in carne videamus claritatem tuam, et impleamur lætitia vultis tui.

Återuppväck oss ur dödssyndens dvala med denna livgivande vällukt och bevara oss för djävulens ränker; genomborra våra händer och fötter och ikläd oss hela ditt lidandes gestalt. Och uppväck oss efter mödans dag på den eviga sabbatens morgon, så att vi må få skåda din härlighet i köttet och uppfyllas av glädje inför ditt ansikte.

Responsorium.

Sertum regum aureum
respuit Salvator,
vincens portat spineum
regum imperator,
sceptrum arundineum
mundi fert creator;
V. Regnum tartareum
spoliat cæli dominator.

Mänskors Frälsare försmått
gyllne kungaglansen.
Herrars Herre segrat har,
prydd med törnekransen.
Världens Skapare ett rör
till sin spira tagit.
V. Himlarnas höge regent
tartarens välde har slagit.

Läsning 9.

Sed nunc benedicamus Salvatorem nostrum et magnificemus nomen ejus, quod est sanctum et deliciis plenum. Jesu, Redemptor perditorum, Salvator redemptorum, inclita Proles summi Dei, sit tibi cum Patre et Spiritu Sancto honor et gloria et gratiarum actio per infinita sæculorum sæcula. Amen.

Men prisom nu vår Frälsare och lovom hans namn, ty det är heligt och fullt av ljuvlighet. O Jesu, de förlorades återlösare och de återlöstas frälsare, den högste Gudens härlige Son, dig och Fadern och den Helige Ande vare lov och ära och tacksägelse i all evighet. Amen.

Responsorium.

Flos de cælis prodiit
late dans odorem,
mundum mundus adiit
mundi spernens florem,
spinas, crucem subiit
nostrum ob amorem;
V. Ad cælos rediit
post sumptum sponte dolorem.

Doftrik blomma spirar ut
ifrån himlagården.
Ren och skär den når vår värld.
Jordens blom försmår den.
Kärleksfull på korsets trä
den sig pinas låter.
V. Sedan den frivilligt lidit,
till himmelen vänder den åter.

LAUDES.

Antifoner.

Christus, spinæ nescius,
spinis coronatur.
Homo, spinæ conscius,
spinam veneratur.

Krist, en taggfri blomma, här
burit törnets börda.
Du, som syndens taggar bär,
Kristi tagg må vörda!

Caput lædit punctio
spinæ gloriosæ,
membra sanat unctio
pœnæ virtuosæ.

Törnestyngets pina vild
kyrkans huvud späker,
med dess lemmar likt en mild
smörjelse den läker.

Vide, Sion filia,
spina pungit florem,
per quem vivunt omnia,
spirat flos odorem.

Dotter Sion, se med kval
huru törnet rivit
denna ros, vars vällukt sval
liv åt allt har givit!

Sertum contumeliæ
Regi regum datur,
per quod regnum gloriæ
nobis reseratur.

Kransen, skänkt av bödlars tropp,
Kungars Kung får bära.
Men för oss den låter opp
dörrn till himlens ära.

Pro serti virtutibus
laus sit Salvatori,
qui pro peccatoribus
est dignatus mori.

Vi för kransens dygders skull
Frälsar'n må lovsjunga,
som för oss så kärleksfull
döden led, den tunga.

Hymn.

Laudes ad laudes jungite,
exsultet cælum laudibus,
laudes coronæ psallite,
gentes, plaudite manibus.

O läggen lov till lov i dag
och klappen händerna med fröjd!
Nu sjunge folken kronans pris,
nu juble paradisets höjd!

Angelorum Rex capitur,
sertum paratur spineum,
dum serto spinæ pungitur,
regnum vicit tartareum.

Man änglars kung till fånga tog.
Med törnets krans man honom krönt.
Dödsrikets makt han krossade,
när törnestyngets ve han rönt.

Spina, spineti gloria,
oppressos spinis liberat,
per spinam fit victoria,
dum spina Christum vulnerat.

Det ärofulla törnet gör
var själ från jordens törnen fri.
När törnet sårar Herren Krist,
då segra genom törnet vi.

Gloria tibi, Domine.

Dig vare pris, o Herre kär.

Antifon till Benedictus.

Sertum contumeliæ
tuæ, Jesu bone,
det coronam gloriæ
famulis coronæ.

Låt den hånets krans, du bar,
Jesu mild, förläna
ärans krona åt envar,
som vill kronan tjäna.

MÄSSAN.

Allelujavers.

Christus spinis pungitur,
gloria spineti;
spina spinis tunditur,
spina perit leti.

Taggar hava Jesus Krist,
törnets blomma, skurit.
Dödens tagg han slog förvisst
med den tagg, han burit.

Sekvens.

Diadema salutare
toto corde nos laudare
condecet et vocibus.
Voci vitam concordemus,
ut coronam reportemus
pro coronæ laudibus.

Diadem, som bragt oss frälsning,
tag emot vårt hjärtas hälsning,
tag emot vår jubelsång!
Må vår levnad sig förena
med vår sång och oss förläna
segerkronans lön en gång!

Spina pungit campi florem,
late spargit flos odorem,
per quem vivunt omnia.
Caput lædit punctione,
membra sanat unctione
spinarum molestia.

Törnet ängens blomma sticker.
Blommans doft oss vederkvicker
och åt allt ger liv och kraft.
Törnestynget hjässan river,
men åt lemmarna det giver
läkdom med sin balsamsaft.

Vide, Sion filia,
coronæ ludibria
veri Salomonis.
Aurum, gemmas repulit
et coronam pertulit
tribulationis.

Dotter Sion, se med tårar,
hur din Salomo man sårar
grymt med hånets bittra krans.
Kvalens krona tåligt bär han.
Fastän konung, ej begär han
pärlornas och guldets glans.

Spinæ pœna Christum pungit,
pœnas nostras Christus ungit
miranda dulcedine.

Kristus törnets kval förspörjer.
Våra kval den Smorde smörjer
ljuvt med blodets purpurdagg.

Jam fit dulcis præsens pœna,
cruentata vitæ vena
spinarum acumine.

Væ coronæ superborum,
spinam portat, spreta florum
gloria, Rex gloriæ.
Spinæ plecta nostros plectit
inimicos et nos nectit
Deo nexu gratiæ.

Spinas profert sceleris
ager Adæ veteris,
terra maledicta.
Redit benedictio
dum fit spinæ punctio
carne benedicta.

Dum corona pungens cinxit
Christi caput et constrinxit
spinarum angustia,
spinæ nostræ confringuntur,
nam dolores leniuntur
et purgantur vitia.

O quam felix hæc punctura,
cujus surgunt ex læsura
virtutes et præmia!
Benedicta sit hæc spina,
per quam profluit resina,
mala curans omnia.

Laudes ergo dominico
serto demus mirifico
voce plena,
per quod salus acquiritur,
vita redit, mors moritur,
perit pœna.

Supplicamus, Jesu bone,
nos perducas vi coronæ
ad coronam gloriæ.
Tua spina nos confortet,
ut mens nostra læta portet
spinas pænitentiæ.

Kristi kval oss pånyttföder.
Se, hur livets åder blöder,
öppnad av den skarpa tagg!

Ve tyranners stolta krona!
Ärans drott bär törnekrona
och förkastar blomstrens prakt.
Törnet Satans välde bryter
och med Gud oss sammanknyter
genom nådens ljuva makt.

Sedan syndafallets dagar
buro alla fält och hagar
tistlar blott och törnesnår.
Signad blir ånyo jorden,
då vår Herre, mänska vorden,
törnekrönt till döden går.

Törnekronan har omslutit
Kristi huvud och inskjutit
sina taggar djupt däri.
Våra törnen brytas åter,
ty han smärtan lindras låter,
och från synden renas vi.

O du törnestyng, du sälla!
Ur det sår, du gav, ses välla
nåd och krafter till allt gott.
Törne av omätligt värde!
Dina styng den saft beskärde,
varav mänskan läkdom fått.

Därför må vi högt besjunga
med andäktig själ och tunga
Herrens krona underbar,
som oss liv och frälsning bringar,
död och helvete betvingar,
straffets verkningar förtar.

Jesus, gode konung, hör oss!
Genom törnekronan för oss
du till ärans krona fram!
Må din tagg oss kraft beskära,
att vårt sinne glatt må bära
botens törntagg hälsosam!

Sekvens.

Synagoga præparavit
sertum, de quo coronavit
Christum, Regem gloriæ.
Ut a spinis liberemur,
spinam serti veneremur,
nostræ datam patriæ.

Synagogan en gång virat
kransen, varmed grymt hon sirat
Jesus Kristus, ärans drott.
Frälsta ifrån törnets börda,
må vi denna törntagg vörda,
som vårt fosterland har fått.

Dum immundum et egenum
et immundis mundum plenum
mundavit a crimine,
Christus spinam hanc sacravit
et spineti spinas lavit
suo sacro sanguine.

Spinas fert pro galea,
in corona spinea
hostis superatur.
O qualis victoria,
quæ victoris gloria,
qui spinis armatur.

Spinis vincens, carens spina,
spinis victos a ruina
nos defendat jugiter.
Per quem perit mortis spina,
nostræ spinæ medicina
nos salvet perenniter. Alleluja.

Då han den av synder kränkta
och i ondskans dy försänkta
världen renat från dess brott,
bar han törnet på sin hjässa.
Med sitt dyra blod han dessa
törnrosbuskens taggar tvått.

Törnet som en stridshjälm bär han.
Satan flyktar med förfäran
för vår Herres törnekrans.
Och vi se med fröjd och häpnad
Jesus Kristus törnbeväpnad
träda fram i segerglans.

Törnfri själv, hans törne seger
för oss törnbetryckta äger,
och han seger till oss bär:
dödens törne självt borttages,
av hans törne läkdom drages,
evig hälsa det beskär. Alleluja.

Tryggve Lundén.

BIHANG.

NÅGOT OM SIGFRIDSLITURGIEN.

Codex Laurentii Odonis innehåller förutom det fragmentariska Sigfridsofficium, som vi ovan meddelat, även de tvenne fullständiga, som äro bevarade: det äldre, prosaiska, benämnt *Celebremus* efter inledningsorden, och det yngre, poetiska, troligen i Växjö diktade, *Sanctus Sigfridus.* Till det förra officiet hör sekvensen *Clara laude* (avtryckt hos Klemming, I, s. 163 ff.; Analecta hymnica XLII, s. 290 f.), till det senare sekvensen *Salve gemma confessorum* (Analecta hymnica, VIII, s. 210). Ännu en Sigfridssekvens finnes bevarad i andra källor: *Confessorum flos coronæ* (Klemming, I, s. 165 a—c; Analecta hymnica, XLII, s. 291 f.). Författarna till dessa diktverk äro okända. En översättning av officiet Sanctus Sigfridus och sekvensen Confessorum flos coronæ beräknas inflyta i Växjö stifts hembygdskalender. Sigfridssekvensen Salve gemma confessorum meddelas härmed.

Salve, gemma confessorum,
vas virtutum, prælatorum
speculum et gloria;
salve, pater orphanorum,
tu sanctorum doctor morum,
plenus omni gratia.

Hell, bekännarskarans heder,
lärare i helga seder,
faderlösas hulde far,
dygdens käril, nådens tempel,
prästers ära och exempel,
kyrkofurstars spegel klar!

In deserto vastitatis
hortum plantat voluptatis
rex misericordiæ,
noctem fugat tenebrarum
per Sigfridum, solem clarum
radiantem Sueciæ.

Uti ödemarkens vildhet
Gud planterat i sin mildhet
parker genom Sigfrids hand.
Nattens mörker han fördrivit.
Med sin biskops ord han givit
sol och ljus åt Sveriges land.

Imitator sacer Christi,
viam nobis ostendisti,
quæ ducit ad gaudia,
hanc sequamur te petente,
ne cum ruit mors repente
stringant nos supplicia.

Kristi följesven så trägen,
du har visat oss den vägen,
vilken för till glädjens port.
Lär oss gå den vägen alla,
att, när död och dom oss kalla,
vi må undgå straffets ort.

Non est hic in mundo mundus,
nec est quem non trahat mundus,
caro vel dæmonia;
sed qui morbos omnes sanas,
sana nostras mentes vanas
procul pellens vitia.

Ingen kan mot synd sig värja.
Djävul, kött och värld oss snärja
gång på gång i sina garn.
Du, som sjuka sinnen botar,
jaga bort all synd, som hotar
dina stackars svaga barn!

Nos in hujus vitæ via,
ducas, pater, via dia,
quæ ducit ad patriam
et post statum paupertatis
mereamur cum beatis
sempiternam gloriam.

Fader, var oss här i världen
ledare på pilgrimsfärden
till vårt hemlands himlafrid,
där vår fattigdom skall sluta
och med helgon vi få njuta
salighet till evig tid!

Originaltexterna till de *prosaiska* delarna av officiet Sanctus Sigfridus, m. a. o. den långa Sigfridslegenden, återfinnas i Scriptores rerum suecicarum II: 1, s. 345 ff., med diverse avvikelser i ordalydelsen och utan lektieindelning. Legenden fördelar sig i Codex Laurentii Odonis på lektier på följande sätt:

Prolog: Ad hoc sanctorum (s. 345, rad 6 nedifrån i Script. rer. suec. II: 1) — sermone percurremus (s. 346, rad 10).
Lektie 1: Tempore illo (s. 346, rad 11) — remunerationis æternæ (s. 348, rad 22).
Lektie 2: Cum hæc ita (s. 348, rad 23) — diem (s. 350, rad 34).
Lektie 3: Erat quippe (s. 350, rad 35) — discedere (s. 354, rad 10).
Lektie 4: Duodecimo (s. 354, rad 11) — in populo (s. 354, rad 35).
Lektie 5: Igitur rex (s. 354, rad 36) — commemorare libet (s. 356, rad 28).
Lektie 6: Cum beatus (s. 356, rad 29) — demerserunt (s. 358, rad 11).
Lektie 7: Revertentes (s. 358, rad 12) — desereret (s. 360, rad 14).
Lektie 8: Igitur cum beatus (s. 360, rad 15) — persolvebat (s. 362, rad 15).
Lektie 9: Interea (s. 362, rad 16) — elegerat (slutet).

De *poetiska* partierna av officiet Sanctus Sigfridus ha efter en ofullständigare källa, Cod. Holm. A 56, avtrycktς av Klemming, I, s. 151 ff. Här saknas därför laudeshymnen Laudes atque præconia, vilken Klemming i stället avtrycker efter Linköpingsbreviariet (i Cod. Laur. Od. är nämligen hymnen Ignitus sancto flamine avsedd ej för laudes, utan för matutinen); vidare antifon 2—5 i första vespern, vilka endast förekomma i Cod. Laur. Od. Enär dessa antifoner aldrig förut blivit avtryckta och alldeles förbisetts av forskningen, meddelas de härmed.

Tryggve Lundén

Archipræsul in Anglia
sedis Eboracensis
refulsit Dei gratia
virtutibus immensis.

Provolabat in superna
terra degens corpore
et ardenter ad æterna
aspirabat pectore.

Supernis desideriis
succensus vehementer,
instabat mysteriis
divinis diligenter.

Florebat tanto præsule
ecclesia rectore,
et felix eras, popule,
de tali pastore.

Tryggve Lundén.